

Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava

Mgr. Tomáš Runa

**Vzdelávanie a rešpektovanie ľudských práv
v názoroch rodičov žiakov
základných a stredných škôl**

Bratislava 2021

Obsah

ÚVOD	5
Ľudské práva a práva dieťaťa	5
Informovanie dieťaťa o existencii práv dieťaťa	5
Dôvod informovania dieťaťa o existencii práv dieťaťa	7
Druh poskytnutých informácií z oblasti ľudských práv	9
Spolupráca školy a rodiny	11
Záujem o spoluprácu školy a rodiny pri porušovaní ľudských práv	11
Vzájomná spolupráca školy a rodiny pri vzdelávaní k ľudským právam	13
Formy spolupráce školy a rodiny pri vzdelávaní k ľudským právam	15
Porušenie práv dieťaťa	16
Porušenie práv dieťaťa očami rodičov	16
Iniciátor oznámenia porušenia práv dieťaťa v školskom prostredí	17
Spokojnosť rodičov s dodržiavaním ľudských práv, s riešením porušenia ľudských práv a so vzdelávaním k ľudským právam v školskom prostredí	19
Spokojnosť rodičov so vzťahom rodič – učitelia dieťaťa, miera súhlasu rodičov s výrokmi orientovanými na vzájomnú interakciu rodičov a učiteľov v rôznych oblastiach spolupráce	23
Právne vedomie	30
Znalosť dokumentov o právach dieťaťa	30
Znalosť organizácií venujúcich sa problematike práv dieťaťa	31
HLAVNÉ ZISTENIA	34
SÚHRN	38
LITERATÚRA	39

ÚVOD

Výskum ľudských práv a práv dieťaťa v školskom a rodinnom prostredí sa realizuje v rámci dlhodobého monitoringu vzdelávania a uplatňovania ľudských práv a súvisí s napĺňaním priority III (Výchova, vzdelávanie, odborná príprava a výskum v oblasti ľudských práv) Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike. Cieľom reprezentatívneho celoslovenského výskumu výchovy k ľudským právam a právam dieťaťa v školskom a rodinnom prostredí je kontinuálne mapovať a analyzovať právne vedomie žiakov, zdroje informácií o ľudských právach (zastúpenie školy a rodiny) a úroveň spolupráce školy a rodiny žiaka pri výchove k ľudským právam, mieru participácie rodičov na výchove detí k ľudským právam a právam dieťaťa, ako aj analýzu vzťahov v rodine a škole a dodržiavanie ľudských práv a práv dieťaťa. Úloha súčasne poukazuje na nedostatky v dodržiavaní ľudských práv ako v prostredí školy, tak aj rodiny a získané výsledky porovnáva s predchádzajúcimi výskumnými zisťovaniami (roky 2006, 2009, 2012, 2014, 2018) s cieľom načrtnúť vývojové trendy skúmaných javov. Veď jednou zo základných podmienok napĺňania Dohovoru o právach dieťaťa je dostatok informácií. Len tak je možné, aby sa myšlienky a zásady Dohovoru pretransformovali do každodenného života.

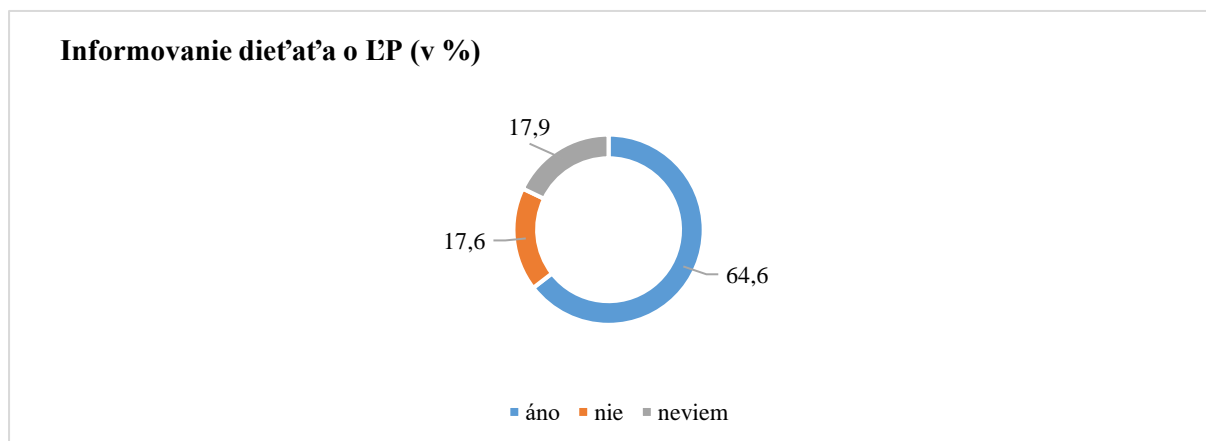
Výskum bol realizovaný v mesiacoch september – december 2020 a zber empirických dát sa uskutočnil prostredníctvom metódy štandardizovaného dotazníka. Následne boli údaje spracované v štatistickom programe SPSS. Štatisticky spracovaných bolo 319 dotazníkov rodičov žiakov základných a stredných škôl pri rovnomernom zastúpení typov škôl a krajov SR. Ďalšími výberovými kritériami boli pohlavie, vek, stupeň ukončeného vzdelania, pohlavie dieťaťa, ročník a veľkosť sídelnej jednotky. Údaje získané od rodičov boli analyzované na základe otázok rozdelených do tematických okruhov skúmanej problematiky (ľudské práva a práva dieťaťa, spolupráca rodiny a školy, porušenie práv dieťaťa, právne vedomie). Pre matematicko-štatistickú analýzu bola použitá prvostupňová a druhostupňová analýza údajov, ako aj iné štatistické metódy spracovania dát (Pearsonov koeficient, kontingenčný koeficient, modus, medián...).

Ľudské práva a práva dieťaťa

Informovanie dieťaťa o existencii práv dieťaťa

Zo súboru 319 oslovených rodičov žiakov základných a stredných škôl potvrdili **rozhovory s dieťaťom o ľudských právach a právach dieťaťa** takmer dve tretiny. Približne pätina však priznala, že rozhovory na uvedenú tému v rodine **absentujú** a taktiež takmer pätina rodičov **nevedela, alebo nechcela na otázku odpovedať**, prípadne si nespomína na rozhovor o právach dieťaťa.

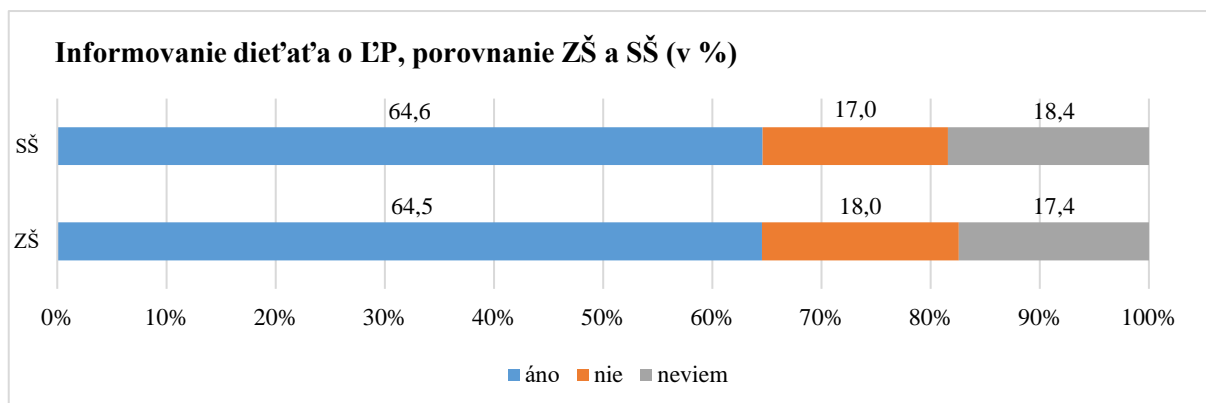
Graf 1

O existencii práv dieťaťa sa častejšie rozprávajú ženy než muži. U žien to predstavuje takmer tri štvrtiny (71,3 %) a u mužov ani nie polovicu z nich (45,1 %). Zatiaľ čo u žien sledujeme mierny nárast oproti predchádzajúcim skúmaným rokom, u mužov je hodnota z tohto výskumu výrazne najnižšia za posledné skúmané obdobia. Sú to práve muži, ktorí vo vyššej miere priznali, že sa o danej téme so svojimi deťmi nerozprávajú alebo nevedeli odpovedať na otázku, resp. si nespomínajú. Z celkového hľadiska možno poznamenať, že vo väčšine prípadov, takmer dve tretiny, sa tieto rozhovory medzi rodičmi a dieťaťom konajú. Rozdiely medzi skupinami podľa typu navštevovanej školy dieťaťa sú minimálne, najmenej sa diskutuje u rodičov gymnazistov (ZŠ 65,1 %, SOŠ 65,9 %, G 61,5 %). Zaujímavé je, že v roku 2018 práve rodičia gymnazistov mali najčastejšie rozhovory s deťmi o problematike práv (rok 2018: ZŠ 65,7 %, SOŠ 66,0 %, G 72,2 %). Je teda jasne vidieť, že zatiaľ čo prvé dve skúmané skupiny (ZŠ a SOŠ) si udržali približne rovnakú hodnotu, u rodičov gymnazistov vidieť vyše 10 % pokles. Pri navštevovanom ročníku dieťaťa nebola zistená stúpajúca tendencia ako v roku 2018, kedy so zvyšujúcim sa ročníkom štúdia žiakov sa priamoúmerne zvyšoval podiel rodičov, ktorí vedú rozhovory o ľudských právach. Najvyšší podiel diskutujúcich rodičov bol u žiakov prvého ročníka stredných škôl (69,1 %), u deviatakov základných škôl (67,7 %) a u siedmakov základných škôl (66,7 %). Naopak, najnižší podiel bol zistený u rodičov druhákov v stredných školách (60,5 %), ôsmakov základných škôl (61,0 %) a tretiakov stredných škôl (61,2 %). Stúpajúca tendencia bola zistená pri premennej najvyššieho dosiahnutého vzdelania rodičov, preto platí, že čím vyššie dosiahnuté vzdelanie, tým vyšší podiel rodičov rozprávajúcich sa so svojimi deťmi o ľudských právach a právach dieťaťa. U rodičov s vysokoškolským vzdelaním to predstavovalo presne 79,0 %, u rodičov so stredoškolským vzdelaním s maturitou vyše polovicu (58,6 %), so stredoškolským vzdelaním bez maturity takmer tretinu (32,3 %) a u rodičov so základným vzdelaním len pätinu (20,0 %). Podľa veľkosti bydliska sa najviac diskutuje medzi rodičmi z väčších a veľkých miest. Pri kategórii mesta do 100 000 obyvateľov to je až 90,2 % rodičov a pri mestách nad 100 000 obyvateľov vyše dve tretiny (67,7 %). Pri ostatných kategóriách veľkosti bydlísk sa percentuálny podiel pohyboval okolo 60 %. Podľa kraja bydliska sa podiel rodičov, ktorí deklarovali rozhovory o ľudských právach, pohybuje v jednotlivých krajoch v rozmedzí od 50 % respondentov až takmer po 80 %. Najvyšší podiel dosiahol Banskobystrický (79,2 %), Žilinský (72,7 %) a Košický kraj (67,9 %). Najnižší podiel bol zistený v Trenčianskom (56,4 %), Nitrianskom (61,2 %) a Prešovskom kraji (61,6 %).

Porovnaním odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl sa zistilo, že s právmi dieťaťa oboznamovali rodičia v podobnej miere starších aj mladších žiakov zo základných škôl. Výsledky za oba podsúbory sú o pár percentuálnych bodov nižšie ako pri predchádzajúcom zisťovaní (rok 2018: ZŠ 65,9 %, SŠ 68,2 %). Rodičia mladších žiakov o niečo viac priznávali, že sa o právach dieťaťa nerozprávali, pričom rozdiel je takmer zanedbateľný. Takmer rovnako deklarovali rodičia žiakov základných aj stredných škôl nevedomosť (neviem, nespomínam si). Rozdiely zobrazuje *graf 2*.

Graf 2

Porovnaním výsledkov za sledované roky 2006, 2009, 2012, 2014, 2018 a 2020 sa potvrdil všeobecne pozitívny trend vo vyššej miere právneho vedomia žiakov základných a stredných škôl rodičmi, aj keď informovanie dieťaťa o právach rodičmi oproti predošlému skúmanému roku klesol o niekoľko percentuálnych bodov. V súčasnosti zaznamenávame stabilitu percenta rodičov diskutujúcich v rodine o právach dieťaťa, ktorá predstavuje takmer dve tretiny respondentov, ale ešte nedosahuje hodnotu z roku 2012. Prevládajú teda rodičia, ktorí si uvedomujú dôležitosť informácií z oblasti ľudských práv a práv dieťaťa pre samotné dieťa. Výsledky súčasne potvrdili od roku 2014 kontinuálne znižovanie percenta rodičov, ktorí tieto informácie deťom neposkytujú. Zarážajúce je, že za celé sledované obdobie takmer konštantne 15 % oslovených si na situáciu nespomína. Podrobné údaje uvádza *tabuľka 1*.

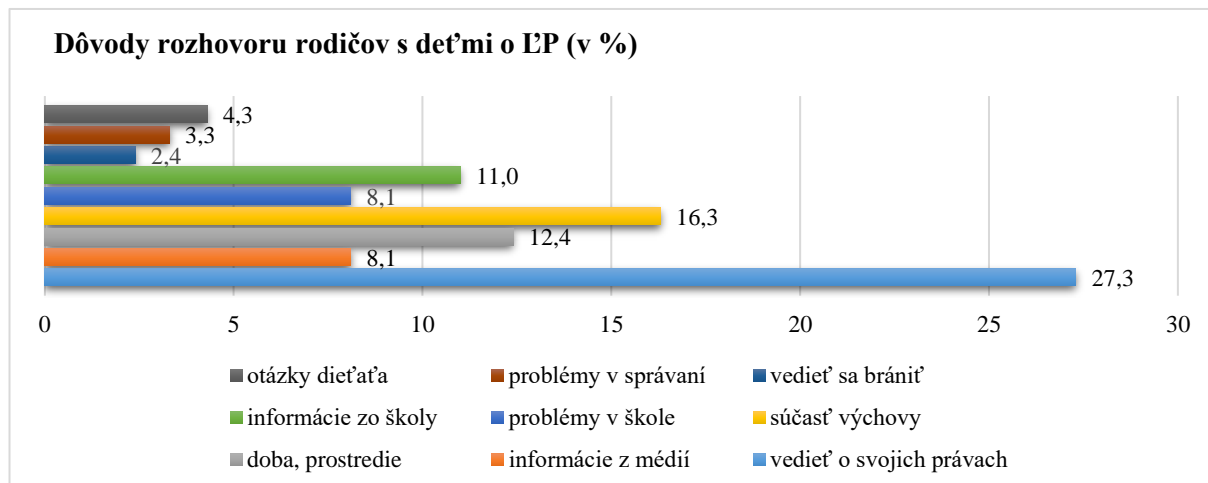
Tabuľka 1

Informovanie dieťaťa o právach	%					
	2006	2009	2012	2014	2018	2020
áno	61,1	61,9	73,9	57,6	67,1	64,6
nie	15,8	22,8	13,8	27,2	18,5	17,6
neviem	23,1	15,3	12,3	15,2	14,4	17,9

Dôvod informovania dieťaťa o existencii práv dieťaťa

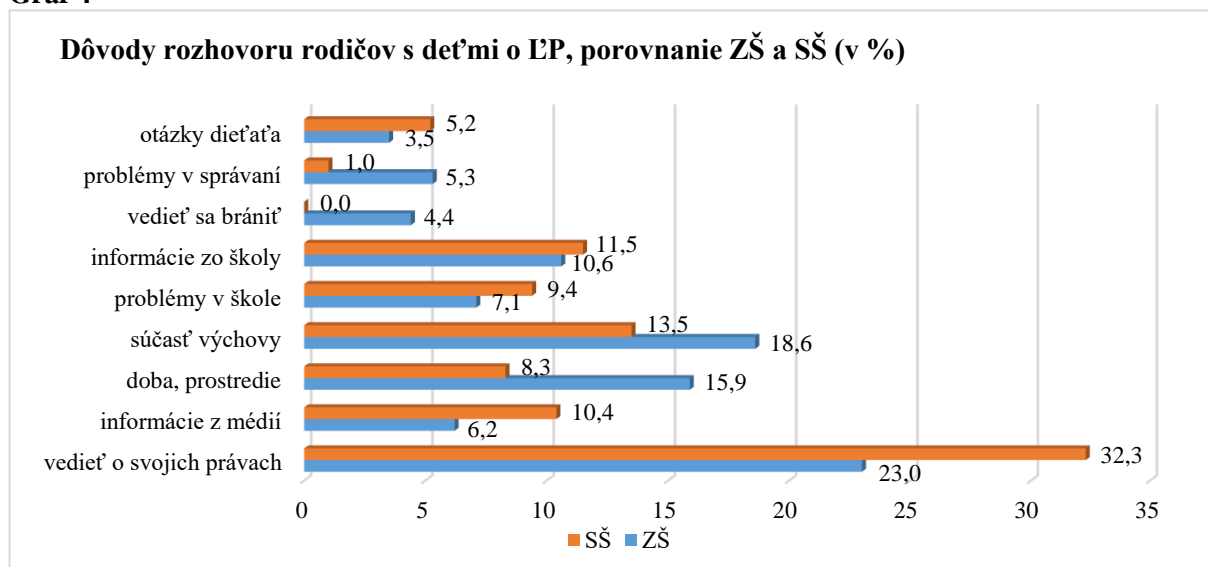
Najčastejším dôvodom rozhovorov o právach dieťaťa a ľudských právach a o princípoch ich dodržiavania je podľa rodičov **informovanosť/právo vedieť o svojich právach**. Ďalšími frekventovanými dôvodmi sú **informácie ako súčasť výchovy v rodine, doba/prostredie, informácie zo školy, problémy v škole a informácie z televízie, z médií**. Takmer 5 % oslovených uviedlo iniciatívu dieťaťa – **otázky dieťaťa**. Najmenej zastúpené sú **problémy v správaní** a dôvod, aby sa dieťa vedelo brániť.

Graf 3

Z porovnania odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl vyplýva, že najfrekvencovanejším dôvodom poskytnutia informácií o právach dieťaťa rodičmi v prípade žiakov základných, aj stredných škôl, je samotná problematika ľudských práv – právo vedieť o svojich právach, pričom výraznejšie zastúpenie ako dôvod rozhovoru má u stredoškolákov. Dôvodmi rozhovorov s rodičmi opäť u žiakov oboch stupňov škôl sú ľudské práva ako súčasť výchovy, v prípade starších žiakov informácie zo školy a u mladších žiakov doba, prostredie. Poradie preferencie ostatných dôvodov je v oboch stupňoch vzdelávania takmer rovnaké s výnimkou niekoľkých dôvodov a výsledky sú takmer identické. Približne každý dvadsiaty oslovený rodič ako žiaka základnej, tak aj strednej školy priznal, že sa s dieťaťom na danú tému nerozprával a 0,9 % rodičov detí zo základných škôl a 2,1 % rodičov detí zo stredných škôl volilo odpoveď neviem. Podrobné údaje sú znázornené v grafe 4.

Graf 4

Podľa pohlavia bol najčastejším dôvodom na rozhovor s dieťaťom o existencii práv dieťaťa ako u mužov, tak aj u žien potreba, aby vedeli o svojich právach. Približne rovnaký podiel (takmer 13 %) dosiahli muži a ženy aj pri dôvode rozhovorov vyplývajúcich z doby a prostredia, v ktorom žijeme. Muži mali vyššie zastúpenie

v dôvodoch *informácie z médií a informácie zo školy*. Vo všetkých ostatných dôvodoch mali vyššie percentuálne zastúpenie ženy. Až pätina mužov sa priznala, že nemali žiadne dôvody, lebo sa s dieťaťom na túto tému nerozprávali, pričom u žien predstavovala táto možnosť len 3,0 %. Muži taktiež vo vyššej miere uvádzali odpoveď *neviem, nepamätám sa*. Rozdiely na základe dosiahnutého vzdelania rodičov ukazujú, že existujú výrazné rozdiely medzi skupinami. Rodičia so základným vzdelaním sa rozhodli hovoriť o právach z dôvodu informácií z médií, rodičia so stredoškolským vzdelaním bez maturity predovšetkým z dôvodu zvyšovania vedomostí ako súčasť výchovy a pri rodičoch so stredoškolským vzdelaním s maturitou a s vysokoškolským vzdelaním bol hlavný dôvod rozhovorov potreba, aby dieťa vedelo o svojich právach.

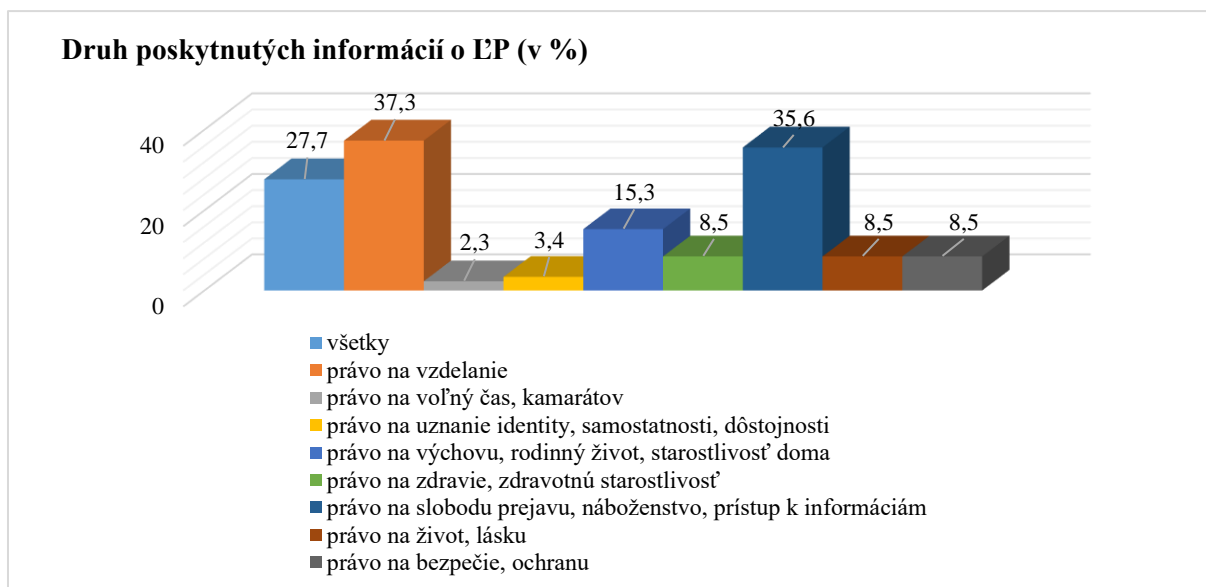
Podľa veľkosti bydliska je vo všetkých kategóriách dôvodom s najvyšším podielom potreba vedieť o svojich právach, pričom percentuálny podiel nad 30 % bol zistený v mestách nad 100 000 obyvateľov a v obciach do 2 000 obyvateľov. V kategóriách s nižším počtom obyvateľov (do 2 000, do 10 000 a do 50 000 obyvateľov) je druhým najčastejším dôvodom rozprávanie sa o právach ako súčasť výchovy. U rodičov žijúcich v mestách do 100 000 obyvateľov sú druhým najčastejším dôvodom informácie zo školy a u rodičov v mestách nad 100 000 obyvateľov zas odvolávanie sa na dobu a prostredie. Podľa krajov, v Prešovskom a Košickom kraji, každý desiaty rodič nemal dôvod na to, aby sa rozprával so svojim dieťaťom o existencii práv. V ostatných krajoch bol podiel tejto odpovede nižší a pohyboval sa okolo 5 %. Aj podľa kraja bola najfrekvencovanejšia potreba vedieť o svojich právach. Platí to takmer vo všetkých krajoch (s výnimkou Košického kraja), pričom najvyšší podiel mal Bratislavský a najnižší podiel tohto dôvodu mal Košický kraj, kde boli dôvodom s najvyšším podielom informácie zo školy. Podľa navštevovanej školy dieťaťa sa okrem potreby vedieť o svojich právach, ktorý je najfrekvencovanejší dôvod vo všetkých troch typoch škôl, rozprávajú rodičia detí zo základnej školy z dôvodu súčasti výchovy, rodičia detí zo stredných odborných škôl z dôvodu informácií zo školy a rodičia detí z gymnázií z dôvodu taktiež súčasti výchovy, ale aj z dôvodu informácií z médií.

Druh poskytnutých informácií z oblasti ľudských práv

O konkrétnych informáciách z oblasti ľudských práv sme získali 260 odpovedí od rodičov žiakov základných a stredných škôl. Z 319 oslovených respondentov (7,9 %) uviedlo, že neposkytlo dieťaťu **žiadne informácie** z oblasti ľudských práv.

Najfrekvencovanejšou informáciou o ľudských právach poskytnutou rodičmi bolo **právo na vzdelanie a právo na slobodu prejavu, všetky všeobecné informácie** o ľudských právach a právach dieťaťa a **právo na výchovu a rodinný život**. Za nimi nasleduje **právo na zdravie, zdravotnú starostlivosť, právo na bezpečie a právo na život, lásku**. Pod hranicou 5 % sa nachádzali informácie o **práve na vlastnú identitu, samostatnosť a dôstojnosť** a **právo na voľný čas a kamarátov**.

Graf 5

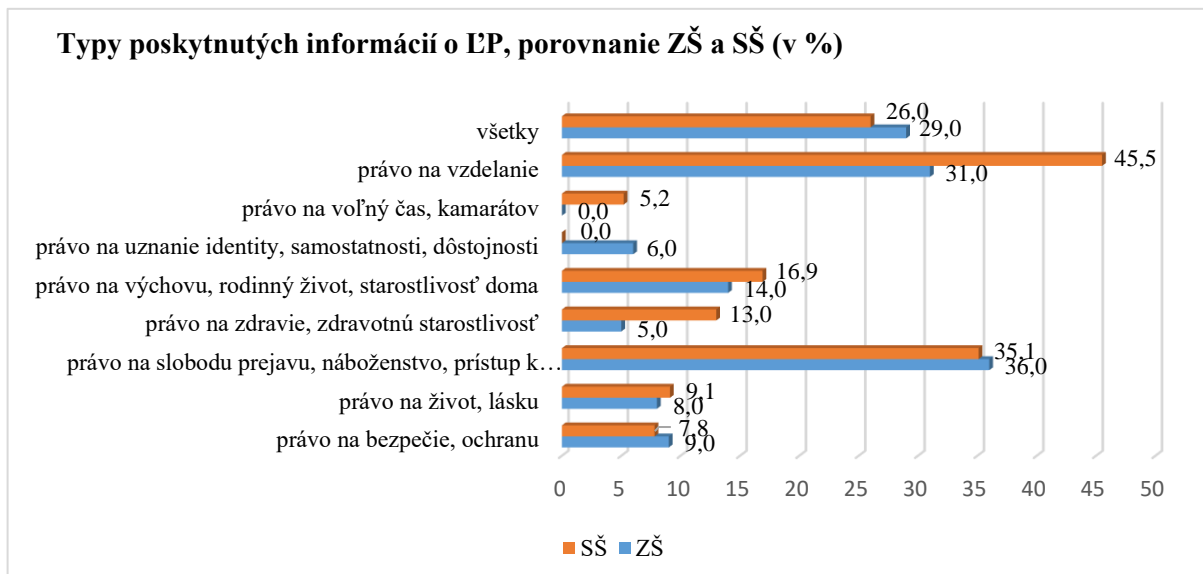
Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

Jediná oblasť informácií ľudských práv, ktoré poskytujú muži vo väčšom percentuálnom podiele než ženy, je oblasť práva na výchovu, rodinný život a starostlivosť. Vo všetkých ostatných zložkách mali väčšie zastúpenie ženy, predovšetkým v oblasti práva na slobodu prejavu, náboženstva a slobody prístupu k informáciám a v oblasti práva na vzdelanie. Pri neposkytovaní informácií dominujú muži, no taktiež majú väčšie zastúpenie aj pri odpovedi, že poskytujú všeobecné informácie zo všetkých oblastí.

V piatich z ôsmich krajov rodičia najviac poskytovali svojmu dieťaťu informácie z oblasti práva na slobodu prejavu, náboženstva, slobody prístupu k informáciám, najmä v Banskobystrickom a Trenčianskom kraji, kde danú oblasť poskytoval takmer každý druhý rodič. V Trnavskom, Žilinskom a Košického kraja bola najfrekvencovanejšia oblasť informácií v oblasti práva na vzdelanie. Rodičia, ktorí poskytujú svojim deťom informácie vo všetkých oblastiach, mali najvyššie zastúpenie v Trenčianskom, Bratislavskom a Banskobystrickom kraji. Naopak, najvyšší podiel tých rodičov, ktorí deklarovali, že neposkytujú žiadne informácie deťom, dosiahol Prešovský kraj, ktorý ako jediný presiahol hranicu 10 % a dosiahol takmer 17 %.

Na základe **porovnania odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl** možno konštatovať, že poradie frekvencií jednotlivých konkrétnych ľudských práv je mierne rozdielne. V oboch súborech je najfrekvencovanejšie rodičmi poskytnutou informáciou z oblasti ľudských práv informácia o práve na vzdelanie, nasleduje právo na slobodu prejavu, všeobecné informácie o ľudských právach a právo na výchovu a rodinný život. Častejšie informujú rodičia stredoškolákov o práve na zdravie a zdravotnú starostlivosť, práve na život a lásku a práve na voľný čas a kamarátov. Naopak, u žiakov základných škôl kladú rodičia pri rozhovoroch o ľudských právach viac dôraz na právo na bezpečie a ochranu a na právo na uznanie identity, samostatnosti, dôstojnosti. Rozdiely v odpovediach zobrazuje graf 6.

Graf 6

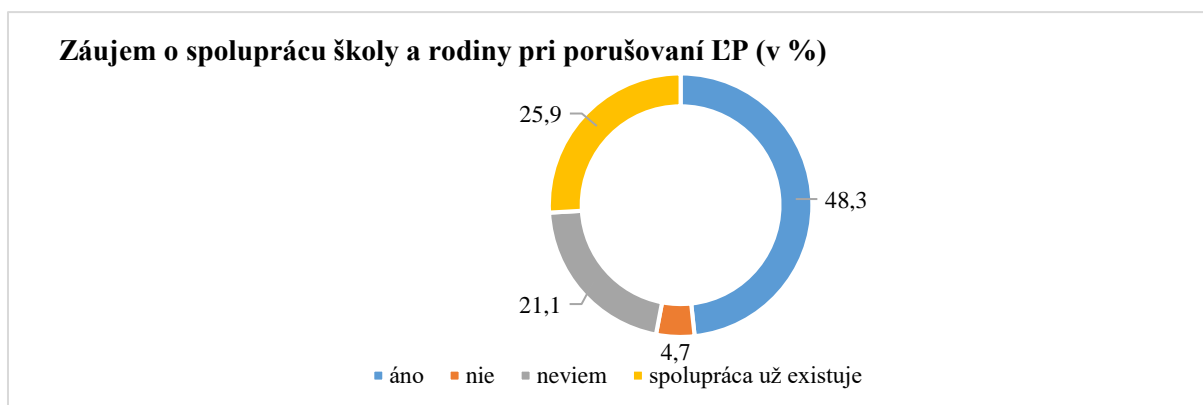
Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

Spolupráca školy a rodiny

Záujem o spoluprácu školy a rodiny pri porušovaní ľudských práv

Záujem o spoluprácu školy a rodiny pri riešení porušenia ľudských práv a práv dieťaťa vyjadrila takmer polovica rodičov žiakov základných a stredných škôl, pričom skutočnosť je o pár percentuálnych bodov nižšia ako pri zisťovaní v roku 2018 (rok 2018: 54,2 %). Len 4,7 % oslovených deklarovalo **nezáujem**. Takmer štvrtina sa však k otázke **nechcela alebo nevedela vyjadriť** a vyše štvrtina **potvrdila už existujúcu spoluprácu školy a rodiny v oblasti porušovania ľudských práv**.

Graf 7

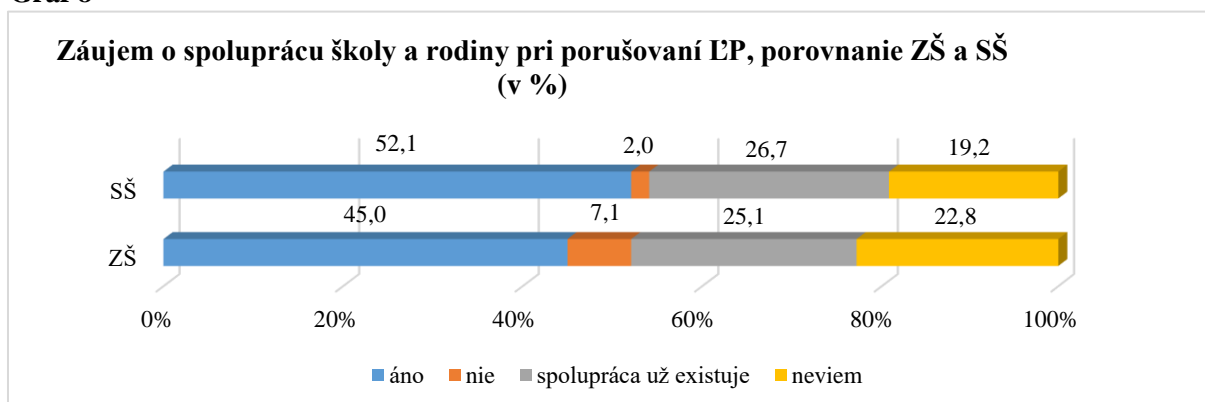

Podľa pohlavia je zrejmé, že vyšší záujem o spomínanú spoluprácu prejavujú ženy než muži, hoci medzi skupinami nie je výrazný rozdiel a v oboch pohlaviach to vyjadril takmer každý druhý rodič. Ženy však oproti ostatnému výskumu zaznamenali mierny pokles. Na druhej strane, výrazný rozdiel možno vidieť v odmietaní spolupráce, kde vyššie percentuálne zastúpenie mali muži – každý desiaty respondent, zatiaľ čo ženy nedosiahli ani 3 %. Takmer tretina žien deklarovala už existujúcu spoluprácu a štvrtina mužov zase nevedela presne odpovedať na otázku. Najvyšší záujem o spoluprácu

v oblasti porušovania ľudských práv prezentovali rodičia so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním. V týchto kategóriách to bol každý druhý rodič, zatiaľ čo pri rodičoch so základným vzdelaním až každý štvrtý. Až polovica rodičov so základným vzdelaním nevedela povedať, či by privítali spoluprácu so školou ich dieťaťa a vzhľadom na klesajúcu tendenciu podielu rodičov s takouto odpoveďou a rastúcim dosiahnutým vzdelaním možno povedať, že čím vyššie dosiahnuté vzdelanie rodičov, tým vyššia miera schopnosti alebo ochoty odpovedať na otázku. Podobne to platí aj pri nezáujme o spoluprácu s tým, že čím nižšie vzdelanie, tým vyšší nezáujem a taktiež pri priznaní existujúcej spolupráce, kde podiel rodičov v jednotlivých skupinách rástol so stupňom dosiahnutého vzdelania. Najvyšší záujem vyjadrili rodičia stredoškolákov a najvyšší nezáujem vyjadrili naopak rodičia detí na základných školách. Spoluprácu potvrdili najviac rodičia gymnazistov, nasledovali rodičia detí na základných školách a nakoniec rodičia detí na stredných odborných školách. Z hľadiska veľkosti bydliska spolupráca existuje prevažne v malých obciach a mestách a v najmenšom pomere vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov. Práve rodičia z najväčších miest však mali najvyššie percentuálne zastúpenie v záujme o spoluprácu. Štatisticky významné rozdiely boli zistené pri korelácii s krajmi Slovenskej republiky. Krajmi, kde bola v najvyššej miere potvrdená existujúca spolupráca rodiny a školy sú Žilinský (39,4 %), Nitriansky (34,7 %) a Košický (28,6 %). Danú skutočnosť potvrdila aj štvrtina respondentov z Prešovského kraja a vyše pätina rodičov z Trenčianskeho a Trnavského kraja. Najnižší podiel existujúcej spolupráce medzi rodičmi bol zistený v Banskobystrickom (12,5 %) a Bratislavskom kraji (16,7 %). V posledných dvoch spomínaných krajoch bol naopak najvyšší záujem o spoluprácu.

Porovnaním výsledkov za súbor rodičov žiakov základných škôl a rodičov žiakov stredných škôl sa zistilo, že záujem o vzájomnú spoluprácu rodiny a školy pri riešení porušenia ľudských práv prejavujú viac rodičia žiakov stredných škôl. Práve v stredných školách častejšie zaznamenávame, podľa vyjadrení opýtaných, aj už existujúcu spoluprácu rodičov a školy v oblasti ľudských práv. Zarážajúce je, že okolo pätiny rodičov ako stredoškolákov, tak aj žiakov základných škôl sa odpovedi vyhli a volila možnosť neviem.

Graf 8

Porovnaním za sledované obdobie rokov 2009, 2012, 2014, 2018 a 2020 vidíme, že potreba spolupráce školy a rodiny pri porušovaní ľudských práv síce mierne klesla oproti predchádzajúcemu výskumu, stále však predstavuje takmer každého druhého

respondenta. Je to naďalej výrazne vyššie percento ako pri iných rokoch, kedy bola hodnota tretinová, resp. pod 40 % respondentov. Na druhej strane už existujúca spolupráca zaznamenáva vzostup.

V predchádzajúcich zisťovaniach spoluprácu rodiny a školy v oblasti porušovania ľudských práv prezentovala menej ako pätina oslovených (roky 2014 a 2018), v súčasnom výskume pripustilo spoluprácu takmer 26 %. Akokoľvek, vyše pätina nevedela k problému zaujať stanovisko, čo svedčí o ešte stále nedostatočnej informovanosti rodičov žiakov, či ich nezaujme o dianie v škole, aj keď najnovšie výsledky potvrdili výrazný pokles uvedeného postoja a súčasný percentuálny podiel je najnižší za všetky skúmané roky. Oproti roku 2018 súčasne pokleslo aj percento tých, ktorí spoluprácu nevyžadujú (tabuľka 2).

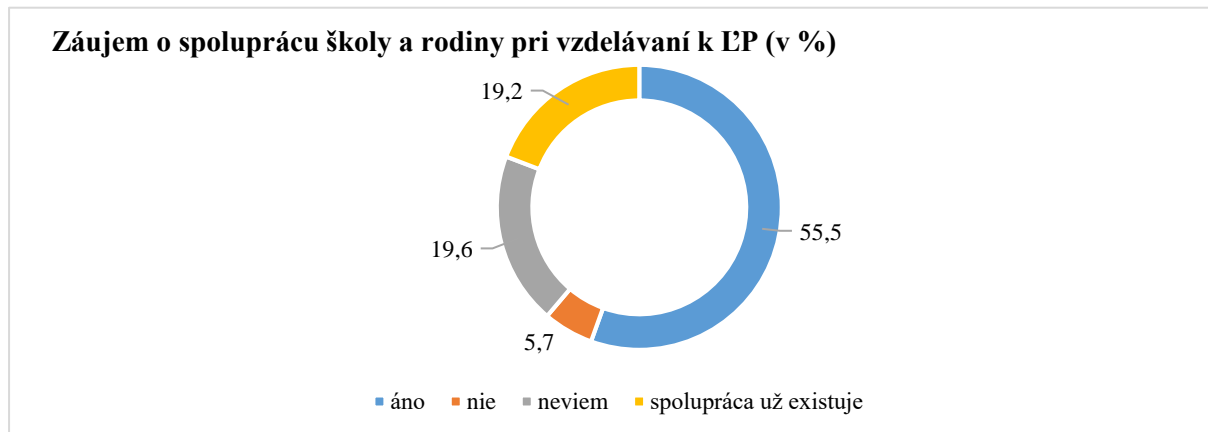
Tabuľka 2

Spolupráca školy a rodiny pri porušení LP	%				
	2009	2012	2014	2018	2020
áno	27,2	38,0	39,7	54,2	48,3
nie	4,5	2,9	6,3	5,6	4,7
neviem	42,6	29,9	36,0	23,2	21,1
spolupráca už existuje	25,7	29,9	18,0	17,0	25,9

Vzájomná spolupráca školy a rodiny pri vzdelávaní k ľudským právam

Zo súboru rodičov oslovených žiakov prejavilo **záujem o spoluprácu so školou v oblasti vzdelávania k ľudským právam** až 55,5 %, toto percento je opäť vyššie ako v roku 2018. Podobne ako v prípade záujmu o spoluprácu rodiny a školy pri riešení porušenia práv dieťaťa, aj pri vzdelávaní v oblasti ľudských práv viac ako polovica opýtaných deklarovala záujem. Rodičia žiakov si tak uvedomujú dôležitosť informácií o ľudských právach nielen pre seba, ale aby ich mohli ďalej odovzdávať svojim deťom. **Nezáujem** priznalo takmer 6 % rodičov a na otázku **nevedela alebo nechcela odpovedať** takmer pätina skúmaných rodičov žiakov. Existujúcu spoluprácu rodiny a školy v oblasti vzdelávania k ľudským právam označila taktiež takmer pätina respondentov. Podiel je ešte nižší ako pri spolupráci rodiny a školy pri riešení porušenia ľudských práv a nižší ako pri predchádzajúcom zisťovaní.

Graf 9

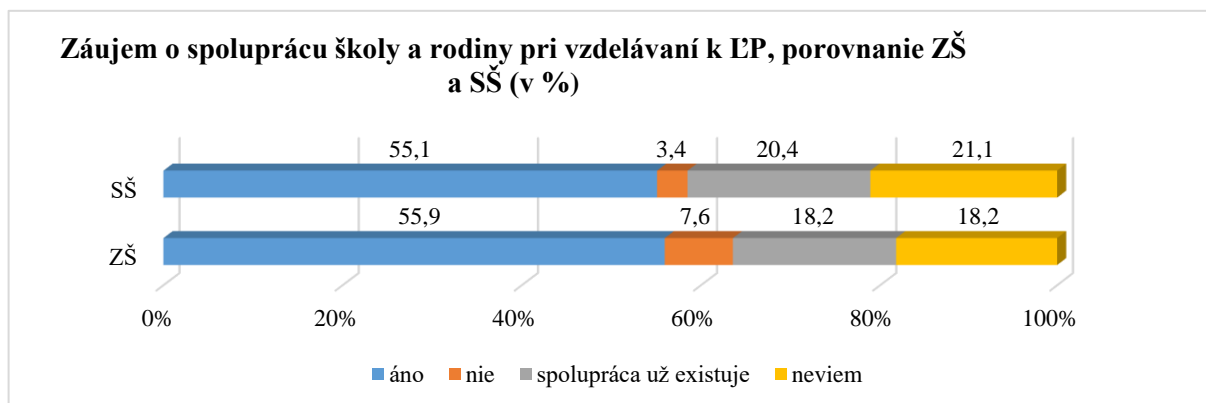
Záujem o túto spoluprácu prejavila viac ako polovica mužov aj žien, pričom podobne ako pri spolupráci v oblasti porušovania ľudských práv, tak aj spoluprácu v oblasti vzdelávania k ľudským právam a jej existenciu potvrdili vo vyššej miere ženy než muži. Markantný rozdiel medzi mužmi a ženami pri odpovedi „neviem“ nebol zistený, v oboch prípadoch je to pätina respondentov. Pozitívny postoj k záujmu o spoluprácu uviedol každý druhý rodič vo všetkých kategóriách na základe dosiahnutého vzdelania rodičov, avšak najvyšší percentuálny podiel bol u rodičov s úplným stredoškolským vzdelaním a vysokoškolským vzdelaním. Pri nezáujme možno konštatovať, že čím nižšie dosiahnuté vzdelanie, tým vyšší nezáujem o spoluprácu v predmetnej oblasti. Štvrtina rodičov s vysokoškolským vzdelaním potvrdila, že táto spolupráca už existuje, zatiaľ čo pri rodičoch so základným vzdelaním to nebol ani každý desiaty.

Podľa veľkosti bydliska potvrdili existujúcu spoluprácu predovšetkým rodičia z najmenších obcí a miest a najvyšší záujem o spoluprácu bol zistený u rodičov z väčších a veľkých miest. Rodičia z väčších miest mali taktiež nižší podiel medzi tými, ktorí na otázku nechceli alebo nevedeli odpovedať.

Viditeľné rozdiely boli zistené pri komparácii podľa krajov. Najvyšší záujem o spoluprácu majú rodičia v Banskobystrickom (73,9 %), Bratislavskom (63,3 %), Prešovskom (60,3 %) a Nitrianskom kraji (59,2 %). Výrazne najnižší záujem je v Trenčianskom kraji (38,5 %). V ostatných krajoch záujem deklaroval každý druhý rodič. V Trenčianskom kraji okrem nízkeho záujmu bol aj najvyšší podiel rodičov, ktorí nechceli, resp. nevedeli odpovedať (35,9 %) a vysoký podiel tejto odpovede prezentovali aj rodičia v Trnavskom a Košickom kraji. Rozdiely sa prejavili aj v odpovedi, kde respondenti deklarovali už existujúcu spoluprácu. Najvyšší podiel potvrdenej spolupráce je v Žilinskom (30,3 %), Trnavskom a Košickom kraji (zhodne po 21,4 %). Naopak, najnižšia miera spolupráce bola zistená v Banskobystrickom (13,0 %), Prešovskom (15,1 %) a Bratislavskom kraji (16,7 %).

Na základe porovnania odpovedí rodičov žiakov základných a stredných a škôl možno konštatovať, že záujem o vzájomnú spoluprácu rodičov a školy v oblasti vzdelávania k ľudským právam prejavili o niečo viac rodičia mladších žiakov ako stredoškolákov, aj keď výsledky sú takmer identické a čo je pozitívne, ich počet oproti predchádzajúcemu zisťovaniu v roku 2018 mierne stúpol. Na druhej strane sú to rodičia stredoškolákov, ktorí viac prezentovali už existujúcu spoluprácu v oblasti, avšak pri oboch skupinách to bola pätina respondentov. Spoluprácu rodiny a školy pri vzdelávaní k ľudským právam častejšie odmietajú rodičia mladších žiakov, no zároveň vo vyššom percente deklarujú nevedomosť rodičia žiakov stredných škôl a volia odpoveď neviem. Podrobné údaje znázorňuje *graf 10*.

Graf 10

Porovnaním výsledkov za sledované roky (2009, 2012, 2014, 2018, 2020) sa potvrdilo, že tak ako v prípade spolupráce školy a rodiny v oblasti porušovania ľudských práv, dochádza v súčasnosti u rodičov oslovených žiakov k zvýšeniu záujmu o spoluprácu školy a rodiny aj v oblasti vzdelávania k ľudským právam. Súčasne však vidieť, že už existujúca spolupráca pri vzdelávaní v oblasti ľudských práv sa mierne zvýšila (v porovnaní s rokmi 2014 a 2018) a predstavuje u respondentov takmer pätinu. Oproti predchádzajúcim zisťovaniam mierne klesol podiel rodičov deklarujúcich nezáujem o takúto spoluprácu a zároveň klesol aj podiel tých rodičov, ktorí na otázku nevedeli odpovedať. Táto odpoveď v súčasnosti predstavuje ani pätinu rodičov, pričom priemer v predchádzajúcich výskumoch bol tretina všetkých respondentov.

Tabuľka 3

Spolupráca školy a rodiny pri vzdelávaní k ĽP	%				
	2009	2012	2014	2018	2020
áno	29,7	35,0	41,7	53,9	55,5
nie	4,0	8,0	6,3	6,6	5,7
neviem	41,6	29,2	37,0	26,5	19,6
spolupráca už existuje	24,8	27,7	15,0	13,0	19,2

Formy spolupráce školy a rodiny pri vzdelávaní k ľudským právam

V prípade existujúcej spolupráce v oblasti porušovania a vzdelávania k ľudským právam bolo od respondentov zisťované, akú **formu má obsah tejto spolupráce medzi rodičmi a školou**. Rodičia najčastejšie uvádzali spoluprácu prostredníctvom **rôznych aktivít školy** (bez konkretizácie). Medzi ďalšie typy spolupráce patria **stretnutia v rámci triednických a vyučovacích hodín** (najmä občianskej, etickej, náboženskej výchovy a psychológie) a taktiež prostredníctvom stretnutí **ZRPŠ**. Objavili sa aj formy **spolupráce s odborníkmi preventívnych programov** realizovaných Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, cez **charitatívne zbierky** až po **výstavy a športové podujatia**. Spomenutý bol aj program **Školy za demokraciu, spolupráca s políciou, živé knižnice**. Niektorí rodičia uviedli, že škola má **koordinátora pre ľudské práva a koordinátora prevencie**, prostredníctvom nich sú organizované aj rôzne projekty a exkurzie pre žiakov. Ako konkrétnu formu spolupráce respondenti označili aj **individuálne konzultácie, informačné stretnutia a vzájomnú spoluprácu s triednou učiteľkou**.

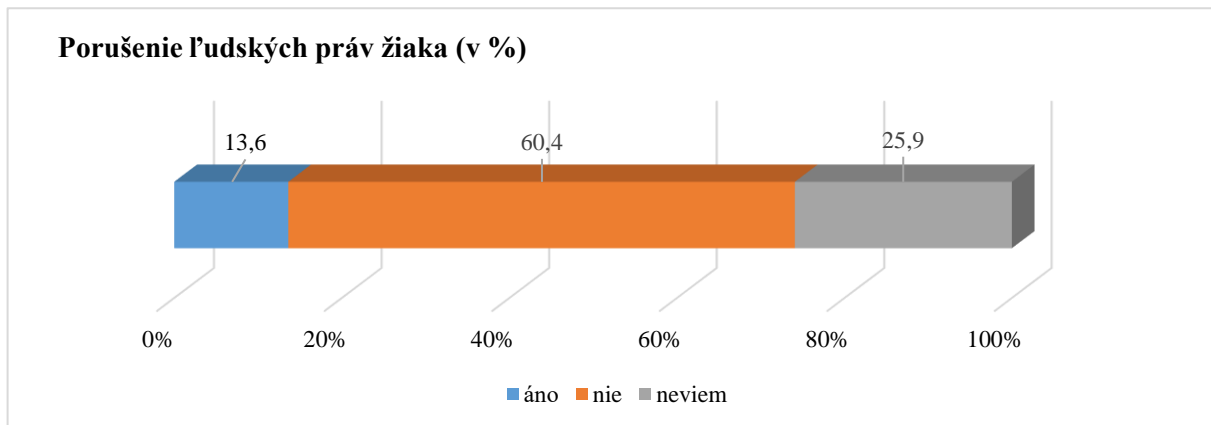

Porušenie práv dieťaťa

Porušenie práv dieťaťa očami rodičov

S porušením práv svojho dieťaťa sa **stretlo** takmer 14 % rodičov (43), tri pätiny rodičov (191) uviedlo, že práva dieťaťa **neboli porušené** a štvrtina oslovených (82) **nevedela alebo nechcela** k otázke zaujať stanovisko.

Graf 11

Skúsenosť, že boli porušené práva ich dieťaťa priznali vo vyššej miere muži než ženy. Zároveň každý štvrtý rodič, či už otec alebo matka, uviedli, že si nespomínajú, alebo na to nevedia odpovedať. Porušenie práv dieťaťa deklarovali viac rodičia chlapcov než dievčat. Podľa navštevovanej školy bolo porušenie práv priznané najmä u rodičov detí zo stredných odborných škôl, nasledovali rodičia detí v základných školách a nakoniec rodičia gymnazistov. Pri analýze podľa ročníka najvyšší podiel skúseností s porušením práv svojho dieťaťa uviedli rodičia siedmakov v základnej škole a rodičia prvákov v strednej škole, najmenší podiel bol u rodičov ôsmakov v základnej škole a druhákov v strednej škole. Treba taktiež doložiť, že u rodičov ôsmakov, ktorí mali najnižší podiel potvrdenia porušenia, bol na druhej strane najvyšší percentuálny podiel tých rodičov, ktorí si nevedeli spomenúť alebo nevedeli odpovedať.

Podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania to boli predovšetkým rodičia so stredoškolským vzdelaním, ktorí uviedli, že práva ich dieťaťa boli porušené. Až polovica rodičov so základným vzdelaním nevedela odpovedať, resp. si spomenúť, či sa s porušením stretli, zatiaľ čo pri rodičoch so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním to bola štvrtina z nich.

Signifikantné rozdiely boli zistené v komparácii podľa kraja. Zatiaľ čo v Trenčianskom kraji priznal stretnutie s porušením práv dieťaťa každý štvrtý rodič, v Banskobystrickom kraji túto skutočnosť potvrdilo necelých 9 % rodičov (BA 10,0 %, TT 11,9 %, TN 25,6 %, NR 10,2 %, ZA 18,2 %, BB 8,7 %, PO 11,1 %, KE 14,3 %). Presne tretina rodičov v Bratislavskom kraji si nevedela spomenúť na porušenie práv a najnižší podiel tejto odpovede zo všetkých krajov mal Trenčiansky kraj – pätina respondentov.

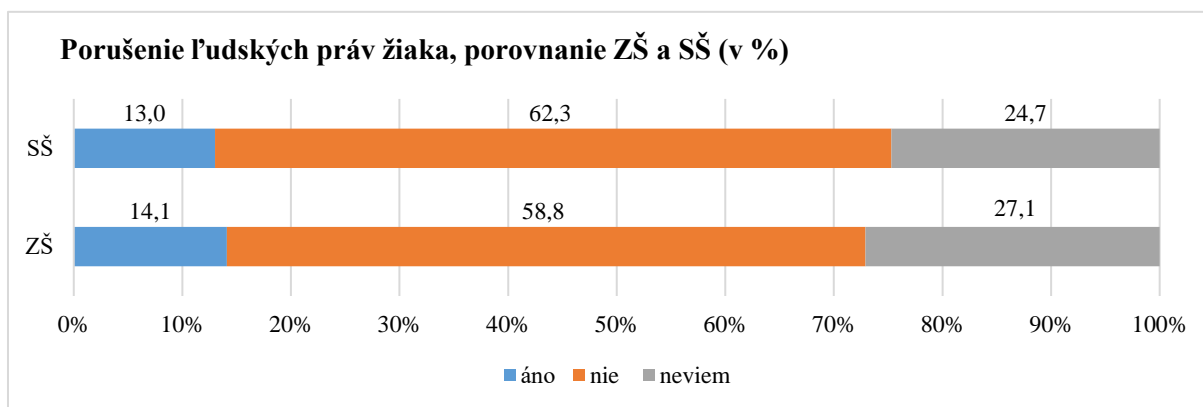
Zaujímavé výsledky prinieslo porovnanie podľa veľkosti bydliska, kde žiaden rodič žijúci v meste do 100 000 obyvateľov nedeklaroval porušenie práv a zároveň v tejto skupine až 85 % rodičov jednoznačne uviedlo, že sa nestretli s porušením práv svojho

dieťaťa (**áno:** do 2 000 obyvateľov 11,1 %, 2 001-10 000 15,4 %, 10 001-50 000 20,4 %, 50 001-100 000 0,0 %, nad 100 000 10,8 %, **nie:** do 2 000 obyvateľov 66,7 %, 2 001-10 000 52,7 %, 10 001-50 000 53,8 %, 50 001-100 000 85,0 %, nad 100 000 59,5 %).

Porovnaním odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl sa zistilo, že s porušením práv svojho dieťaťa sa stretli vo väčšej miere rodičia žiakov základných škôl, pričom však až štvrtina rodičov mladších žiakov aj stredoškolákov uviedla možnosť neviem, nespomínam si. V porovnaní s predchádzajúcim výskumom sa zvýšil podiel rodičov žiakov základných škôl, ktorí sa nestretli s porušením práv svojho dieťaťa, avšak u rodičov žiakov stredných škôl táto hodnota mierne klesla (graf 12).

Graf 12

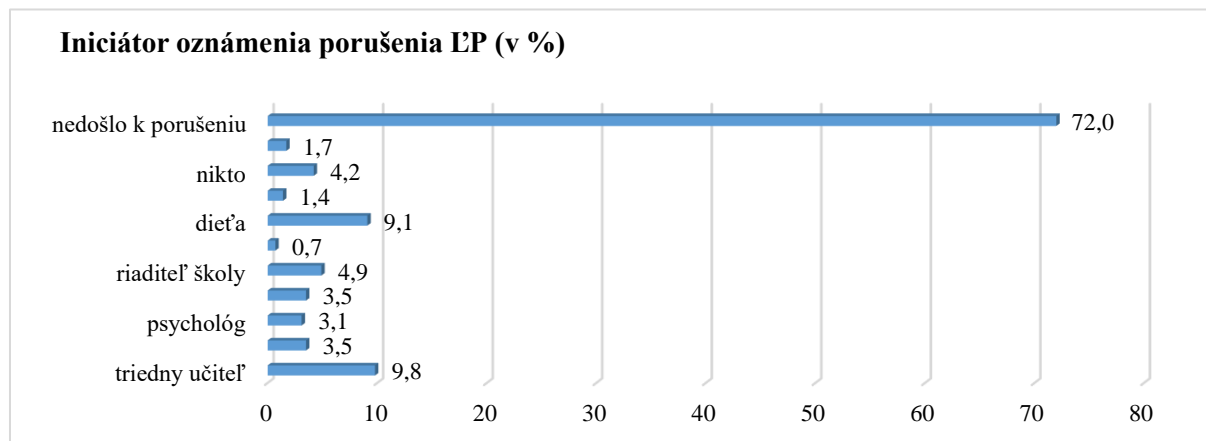
Porovnaním výsledkov za sledované roky sa na jednej strane potvrdil neustály pokles rodičov deklarujúcich porušenie práv dieťaťa, súčasne sa znižuje (najvýraznejšie v roku 2012) percento rodičov, ktorí sa s porušením práv dieťaťa v škole nestretli. Tak dochádza na jednej strane k neustálemu znižovaniu podielu rodičov, ktorí vedia o porušení práv vlastného dieťaťa a rieši ho s dieťaťom, na druhej strane sa súčasne znižuje aj percento tých, ktorí túto skutočnosť popierajú. Zarážajúci je fakt, že štvrtina oslovených rodičov, s výnimkou prvého roku zisťovania, za celé sledované obdobie uviedla možnosť neviem, nespomínam si.

Tabuľka 4

Porušenie ľudských práv žiaka	%				
	2009	2012	2014	2018	2020
áno	26,5	18,2	14,6	14,4	13,6
nie	68,5	56,9	63,2	61,0	60,4
neviem	5,0	24,8	22,2	24,6	25,9

Iniciátor oznámenia porušenia práv dieťaťa v školskom prostredí

Porušenie práv dieťaťa v školskom prostredí bolo najčastejšie oznámené rodičom žiakov základných a stredných škôl **triednym učiteľom**. Skutočnosť deklarovalo takmer 10 % oslovených. Za učiteľom nasleduje samotné **dieťa**, ktoré označilo tiež takmer každý desiaty respondent. Necelých 5 % rodičov označilo, že porušenie práva dieťaťa bolo rodičom oznámené **riaditeľom školy** a 4,2 % uviedli, že im ho **nikto** neoznámil. Zhodne 3,5 % poukázali na **výchovného poradcu a iného učiteľa**. 72 % rodičov je však presvedčených, že k porušeniu práv dieťaťa v škole nedošlo.

Graf 13

Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

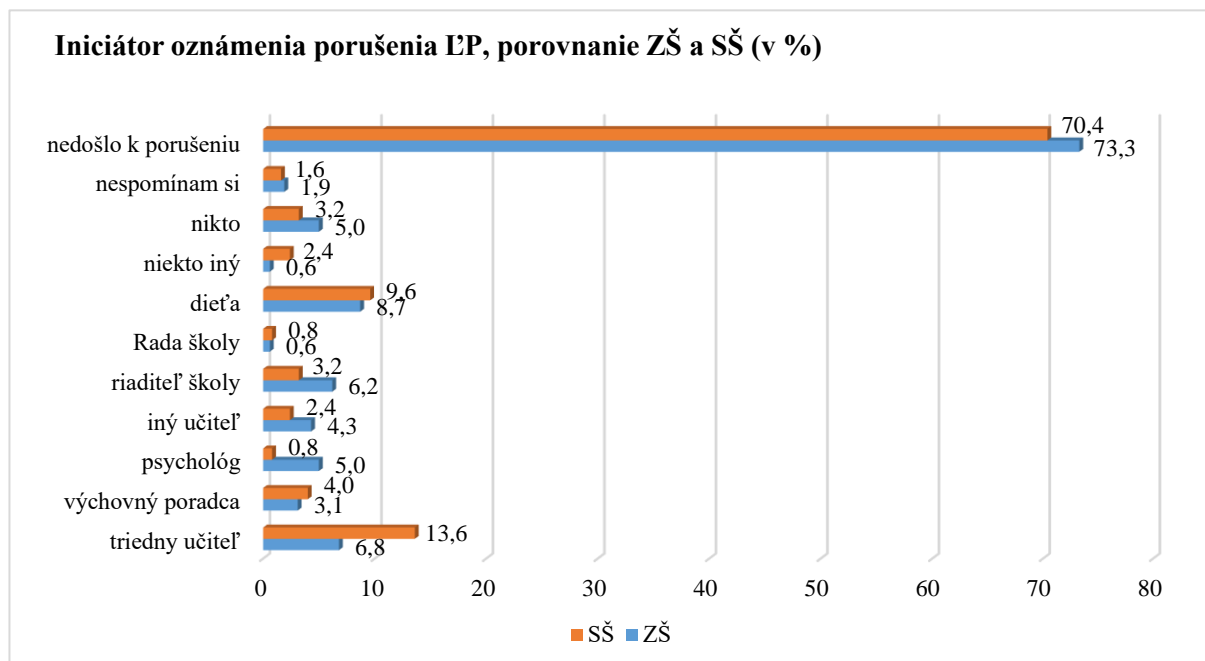
Ženy prezentovali o niečo viac ako muži popretie porušenia práv svojho dieťaťa. V prípade, že k porušeniu došlo, bolo oznámené najmä dieťaťom (muži 11,0 %, ženy 8,5 %) a triednym učiteľom (muži 9,6 %, ženy 9,9 %). Muži ako ďalšieho oznamovateľa uviedli riaditeľa školy, psychológa a taktiež možnosť, že to nikto neoznámil. Ženy uvádzali predovšetkým výchovného poradcu. Tri štvrtiny rodičov s úplným stredoškolským a s vysokoškolským vzdelaním poprelo porušenie práv, pričom pri rodičoch so základným a stredoškolským vzdelaním bez maturity to nebola ani polovica respondentov. Poradie oznamovateľov v skúmaných skupinách podľa vzdelania je odlišné len u rodičov so základným vzdelaním. Pri týchto rodičoch to bol predovšetkým riaditeľ školy, triedny učiteľ, psychológ a možnosť „nikto“. Ostatné skupiny rodičov uviedli ako oznamovateľa najmä samotné dieťa alebo triedneho učiteľa.

Podľa veľkosti bydliska bol najvyšší percentuálny podiel prezentujúci, že k porušeniu práv dieťaťa v školskom prostredí neprišlo v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov a v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov. Ako ukázali výsledky, hlavnými oznamovateľmi bol triedny učiteľ a samotné dieťa. Zatiaľ čo v Banskobystrickom až 90,9 % a v Bratislavskom kraji 85,7 % rodičov sa vyjadrilo, že k porušeniu práv dieťaťa nedošlo, v Žilinskom kraji túto možnosť označilo 64,3 % a v Trnavskom kraji 67,6 % rodičov.

Na základe týchto výsledkov možno konštatovať, že v týchto krajoch je porušovanie práv v škole najrozšírenejšie. V Košickom kraji rodičia najviac spomedzi všetkých krajov označili triedneho učiteľa, výchovného poradcu a radu školy. V Trnavskom kraji uviedli riaditeľa školy, psychológa a v Žilinskom kraji buď možnosť iného učiteľa, alebo deklarovali, že nikto porušenie práv neoznámil. Dieťa ako oznamovateľ malo najvyššie percentuálne zastúpenie v Trenčianskom kraji.

Na základe **porovnania odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl** sa zistilo, že oznamovateľom porušenia práv dieťaťa v stredných školách je najčastejšie triedny učiteľ a v základných školách to je samotný žiak. Väčšina oslovených rodičov však prezentovala, že nedošlo k porušeniu práv dieťaťa v školskom prostredí. Presne 5 % rodičov žiakov základných a 3,2 % rodičov stredoškolákov poukázali na absenciu oznámenia porušenia práv dieťaťa v škole. Údaje a rozdiely v odpovediach rodičov žiakov základných a stredných škôl zobrazuje *graf 14*.

Graf 14

Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

Spokojnosť rodičov s dodržiavaním ľudských práv, s riešením porušenia ľudských práv a so vzdelávaním k ľudským právam v školskom prostredí

Rodičia žiakov základných a stredných škôl hodnotili mieru spokojnosti (1 = úplná spokojnosť až 5 = úplná nespokojnosť) s dodržiavaním práv v škole svojho dieťaťa, s riešením prípadného porušenia a so vzdelávaním k ľudským právam. Najvyššiu mieru spokojnosti vyjadrovali skúmaní rodičia so vzájomným vzťahom rodiny a školy (mean 2,11),* ďalej s dodržiavaním ľudských práv v škole (mean 2,22), s riešením porušenia ľudských práv (2,72) a najmenej spokojnosti deklarovali so vzdelávaním k ľudským právam (2,74). Oproti zisťovaniu v roku 2018 došlo vo všetkých zložkách k miernemu zlepšeniu.

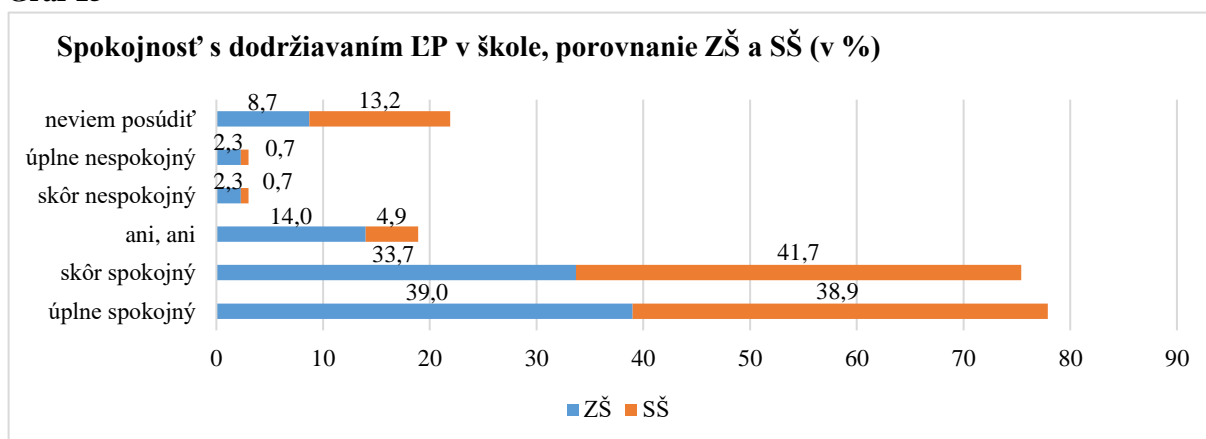
S dodržiavaním ľudských práv v prostredí školy, ktorú navštevuje ich dieťa je väčšina oslovených rodičov spokojných (76,2 %), pričom úplnú spokojnosť prezentovalo až 38,9 % a skôr spokojný je taktiež približne každý tretí oslovený (37,3 %). A tak zatiaľ čo dve tretiny rodičov deklarovali vo výskume spokojnosť s dodržiavaním ľudských práv v škole dieťaťa, 9,8 % malo nevyhranený postoj (ani spokojný, ani nespokojný) a len 3,2 % je so situáciou v škole nespokojných (1,6 % skôr nespokojných a taktiež 1,6 % úplne nespokojných). Spokojnejšie s dodržiavaním ľudských práv v škole boli viac ženy ako muži. Muži skôr prezentovali nerozhodný postoj a takisto aj nespokojnosť. Každý desiaty muž a žena nevedeli posúdiť spokojnosť.

Výsledky na základe najvyššieho dosiahnutého vzdelania rodičov ukázali, že čím vyššie vzdelanie rodič dosiahol, tým je spokojnejší s dodržiavaním práv v škole. Najspokojnejší boli teda rodičia s vysokoškolským vzdelaním (81,5 %) a najmenej spokojní rodičia so základným vzdelaním (53,3 %). Až štvrtina rodičov s najnižšie

* Priemerná hodnota za celý súbor rodičov žiakov základných a stredných škôl (stupnica od 1 do 5).

dosiahnutým vzdelaním nevedeli posúdiť spokojnosť. Podiel respondentov s touto odpoveďou klesal s vyššie dosiahnutým stupňom vzdelania. Rodičia so základným vzdelaním vyjadrili aj najvyššiu mieru nespokojnosti. So zložkou dodržiavania z oblasti ľudských práv podľa veľkosti bydliska vyjadrili najviac spokojnosti rodičia žijúci v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov (81,0 %) a rodičia v najmenších obciach (78,1 %). Aj v ostatných kategóriách prevažovala spokojnosť a predstavovala tri štvrtiny respondentov. U respondentov v najmenších obciach bola zaznamenaná aj najvyššia miera nespokojnosti a zaujímavosťou je, že v mestách nad 100 000 obyvateľov ani jeden rodič nevyjadril nespokojnosť s danou oblasťou. Veľmi spokojní sú s dodržiavaním ľudských práv v škole v Banskobystrickom kraji, kde to deklarovalo až 95,8 % rodičov a najmenší podiel spokojných respondentov bol zaznamenaný v Nitrianskom kraji (63,3 %). V ostatných krajoch bola väčšina rodičov spokojná a hodnota sa pohybovala na úrovni priemeru. Na druhej strane najviac nespokojní sú rodičia v Bratislavskom (20,0 %), v Nitrianskom (16,3 %) a v Trnavskom kraji (15,0 %). **Porovnanie výsledkov podľa stupňa navštevovanej školy dieťaťa** dokumentuje graf 15.

Graf 15

Z grafu je zrejmé, že u rodičov žiakov **základných, aj stredných škôl** vysoko prevažuje spokojnosť s dodržiavaním ľudských práv v škole. Rodičia mladších žiakov častejšie vyjadrujú nespokojnosť, percento však oproti predchádzajúcim výsledkom pokleslo. Nerozhodný postoj volili viac rodičia žiakov základných škôl a percento v tejto skupine mierne vzrástlo oproti ostatnému zisťovaniu, zatiaľ čo pri strednej škole prišlo k poklesu.

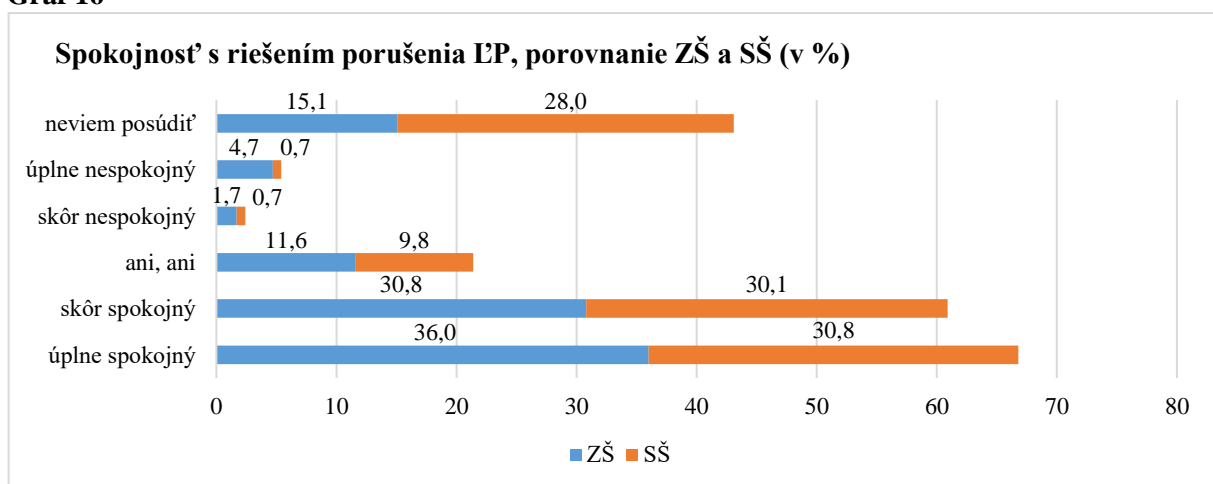
S riešením porušenia ľudských práv dieťaťa v školskom prostredí je opäť spokojná nadpolovičná väčšina skúmaných rodičov žiakov základných a stredných škôl (64,2 %). Necelá tretina (30,5 %) vyjadrovala skôr spokojnosť a 33,7 % dokonca jednoznačnú spokojnosť. Aj v tomto prípade desatina (10,8 %) respondentov volila nerozhodný postoj a 1,3% skôr nespokojnosť. V súbore bolo aj deväť rodičov, ktorí vyjadrovali jednoznačnú nespokojnosť s riešením porušenia ľudských práv v škole. Pritom až takmer každý štvrtý oslovený (21,0 %) na otázku nevedel, alebo nechcel odpovedať. Aj s touto zložkou z oblasti ľudských práv boli spokojnejšie ženy. Muži, podobne ako pri dodržiavaní práv v škole, volili vo vyššej miere neutrálny postoj a aj odpoveď, že nevedia posúdiť spokojnosť.

Najvyšší podiel spokojných rodičov bol podľa dosiahnutého vzdelania u tých, ktorí získali vysokoškolské a úplne stredoškolské vzdelanie. Rodičia so základným vzdelaním vyjadrovali v najväčšej miere nespokojnosť s riešením porušenia ľudských práv školou.

Výsledky ukázali rozdiely aj podľa veľkosti bydliska respondentov. Spokojnosť s touto zložkou deklarovali opäť najmä rodičia žijúci v najmenších obciach a v najväčších mestách. Zatiaľ čo nespokojnosť vyjadrilo 10,9 % respondentov z obcí do 2 000 obyvateľov, v prípade miest nad 100 000 obyvateľov túto odpoveď nezvolil ani jeden respondent. Nespokojnosť u ostatných respondentov sa pohybuje v intervale od 2,2% do 4,9%. Porovnanie podľa krajov prinieslo štatisticky významné rozdiely. Najvyšší podiel spokojných rodičov bol opäť zistený v Banskobystrickom kraji, kde spokojnosť s riešením vyjadrilo presne 75,0 %. Relatívne vysoká miera spokojnosti bola zaznamenaná aj v Trenčianskom kraji (74,4 %), nasledovali Prešovský (67,2 %), Bratislavský a Žilinský kraj (zhodne po 66,7 %). Jednoznačne najnižšia miera spokojnosti bola v Nitrianskom kraji, kde spokojnosť nereprezentovala ani polovicu rodičov (49,0 %). Približne 60 % respondentov vyjadrilo spokojnosť v Trnavskom (60,0 %) a Košickom kraji (59,2 %). Veľmi pozitívne sa javia výsledky o nespokojnosti s touto zložkou, kde až v troch krajoch (Bratislavský, Trenčiansky, Košický) sa ani jeden respondent nepriklonil k tejto odpovedi. Nízka miera nespokojnosti bola aj v Nitrianskom (2,0 %), Žilinskom (3,0 %) a Banskobystrickom kraji (4,2 %), najvyšší podiel bol zaznamenaný v Trnavskom (10,0 %) a Prešovskom kraji (8,1 %).

Rozdiely v odpovediach rodičov žiakov stredných a základných škôl dokumentujú prevahu spokojnosti rodičov žiakov oboch typov škôl, o pár percentuálnych bodov vyššiu u rodičov mladších žiakov, podobne ako pri nespokojnosti. Nerozhodný, ambivalentný postoj volili vo vyššom percente taktiež rodičia žiakov základných škôl, no v prípade, že nevedeli k otázke zaujať stanovisko to boli rodičia stredoškolákov, ktorí mali jednoznačne vyšší podiel.

Graf 16

Aj spokojnosť rodičov žiakov so **vzdelávaním k ľudským právam** vyznieva priaznivo, spokojnosť prezentoval viac ako každý druhý rodič (61,4 %). Z nich 26,3 % vyjadrilo úplnú spokojnosť a 35,1 % skôr spokojnosť ako nespokojnosť. Menej ako pätina (15,5 %) oslovených rodičov volila nerozhodnú odpoveď, ani spokojný ani nespokojný

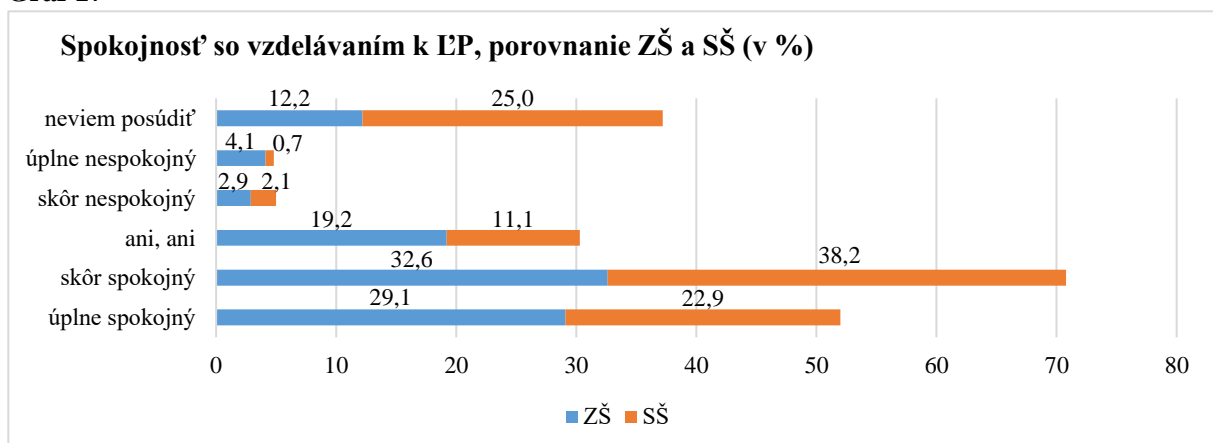
a 2,5 % skôr nespokojnosť. Osem rodičov (2,5 %) uviedlo, že sú jednoznačne nespokojní s úrovňou vzdelávania v oblasti ľudských práv v škole dieťaťa. Takmer 20 % (18,0 %) však malo pasívny postoj k otázke a volilo odpoveď neviem. Porovnanie podľa pohlavia jednoznačne ukázalo, že spokojnejšie sú ženy než muži, no v tejto zložke sú ženy tou skupinou, ktorá vo vyššom podiele vyjadrila aj nespokojnosť, aj keď rozdiel je minimálny. Muži dominovali v neutrálnej odpovedi, ani spokojný, ani nespokojný a v priemere každý štvrtý muž nevedel spokojnosť posúdiť.

Podľa dosiahnutého vzdelania rodiča majú rodičia s vysokoškolským stupňom vzdelania najvyšší podiel spokojnosti. Možno konštatovať, že s vyšším dosiahnutým vzdelaním rastie aj spokojnosť so vzdelávaním k ľudským právam v škole. Pri rodičoch so stredoškolským vzdelaním bez maturity ani jeden nevyjadril nespokojnosť so skúmanou zložkou. V ostatných skupinách sa podiel nespokojných respondentov pohyboval medzi 5,0 % a 6,7 %. Presne pätina rodičov so základným a stredoškolským vzdelaním bez maturity volila neutrálny postoj.

Podľa veľkosti bydliska boli najspokojnejší rodičia v mestách do 100 000 obyvateľov a zároveň miera nespokojných bola v týchto mestách najvyššia spolu s obyvateľmi v obciach do 2 000 obyvateľov. Ambivalentný postoj volila až štvrtina rodičov z najväčších miest a pätina rodičov z miest do 10 000 obyvateľov a najmenších obcí. Jednoznačne najspokojnejší so vzdelávaním k ľudským právam v škole sú rodičia z Trenčianskeho a Banskobystrického kraja, najnižší podiel spokojných rodičov bol v Nitrianskom kraji (BA 60,0 %, TT 60,0 %, TN 74,4 %, NR 55,1 % ZA 57,6 %, BB 70,9 %, PO 57,5 %, KE 64,3 %). V troch krajoch (BA, TN a KE) ani jeden respondent nevyjadril nespokojnosť a v ostatných krajoch sa podiel nespokojných pohyboval od 3,0 % v Žilinskom kraji do 9,6 % v Prešovskom kraji. Neutrálna odpoveď len v Žilinskom kraji presiahla hranicu 20 %, v Trnavskom a Banskobystrickom kraji hodnota nedosiahla ani 10 %.

Porovnaním údajov za súbor žiakov základných škôl a za súbor žiakov stredných škôl sa zistilo, že rodičia žiakov z oboch typov škôl deklarujú takmer v rovnakej miere spokojnosť so vzdelávaním k ľudským právam v škole. Rodičia mladších žiakov vo vyššej miere vyjadrujú ambivalentný, nerozhodný postoj a zároveň aj výraznejšie prezentujú nespokojnosť so stavom výučby v predmetnej oblasti. Zarážajúce pritom je, že až každý štvrtý rodič stredoškôlakov volil možnosť neviem (*graf 17*).

Graf 17

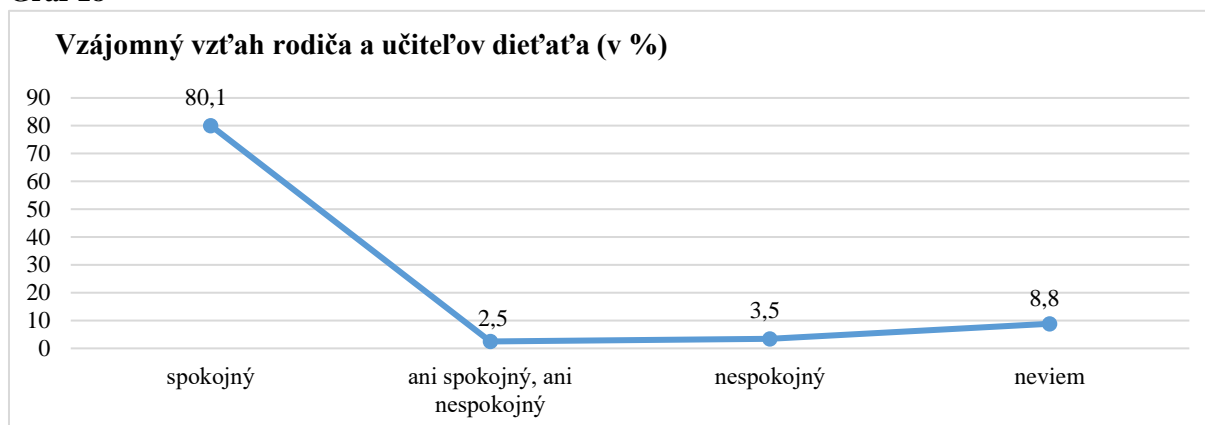

Na základe zhrnutia výsledkov analýzy miery spokojnosti oslovených rodičov žiakov základných a stredných škôl v sledovaných troch oblastiach (dodržiavanie ľudských práv v škole, riešenie porušenia ľudských práv a vzdelávanie k ľudským právam) možno konštatovať, že viac spokojnosti deklarovali rodičia mladších žiakov (výnimkou je len oblasť dodržiavania ľudských práv v škole, kde dominujú rodičia starších žiakov), ktorí zároveň vo všetkých sledovaných oblastiach prevažovali pri nerozhodnom, ambivalentnom postoji. Rodičia žiakov základných škôl vo vyššom percente volili taktiež nespokojnosť, a to či už skôr nespokojní, tak aj úplne nespokojní. Je teda zrejmé, že rodičia mladších žiakov lepšie sledujú život žiakov v škole, riešia s deťmi ich problémy a vedia posúdiť spokojnosť v skúmaných oblastiach, zatiaľ čo rodičia starších žiakov viac ponechávajú slobodu a samostatnosť deťom a na základe toho nevedia posúdiť spokojnosť, resp. nespokojnosť, pretože u rodičov stredoškolákov bola táto odpoveď dominantnejšia vo všetkých troch oblastiach.

Spokojnosť rodičov so vzťahom rodič – učitelia dieťaťa, miera súhlasu rodičov s výrokmi orientovanými na vzájomnú interakciu rodičov a učiteľov v rôznych oblastiach spolupráce

Rodičia žiakov základných a stredných škôl mali možnosť vyjadriť mieru spokojnosti (1 = úplná spokojnosť až 5 = úplná nespokojnosť) aj so vzťahom rodič – učitelia dieťaťa, ďalej mieru súhlasu s tvrdeniami (1 = úplný súhlas až 5 = úplný nesúhlas), že škola sa zaujíma o názory rodičov (všeobecne a konkrétne v oblasti ľudských práv), že škola akceptuje pripomienky rodičov (všeobecne a konkrétne v oblasti ľudských práv) a že škola zisťuje spokojnosť rodičov s dodržiavaním ľudských práv v škole. Analýzou výsledkov zistení možno poukázať na úroveň vzájomnej interakcie rodičov a učiteľov v sledovanej oblasti.

So **vzájomným vzťahom rodič – učitelia** sú rodičia žiakov najviac zo všetkých sledovaných zložiek spokojní (mean 2,11). Tento výsledok tak dosiahol najlepšiu hodnotu z celkovej analýzy miery spokojnosti rodičov so spoluprácou školy a rodiny. Až 80,1 % oslovených vyjadrilo spokojnosť so vzájomným vzťahom s učiteľmi dieťaťa, pričom viac ako 40 % prezentovalo úplnú spokojnosť (40,4 %) a vyše tretina skôr spokojnosť (39,7 %). Je teda zrejmé, že vzťahy medzi rodičmi žiakov a učiteľmi sú vo väčšinou veľmi dobré, založené na spolupráci pri výchove dieťaťa a pri riešení problémov. Nespokojnosť prezentovalo 3,5 % z oslovených rodičov (11 rodičov), pričom 1,6 %/5 rodičov vyjadrovalo skôr nespokojnosť a 1,9 %/6 rodičov jednoznačnú nespokojnosť. Približne každý desiaty volil nerozhodný postoj.

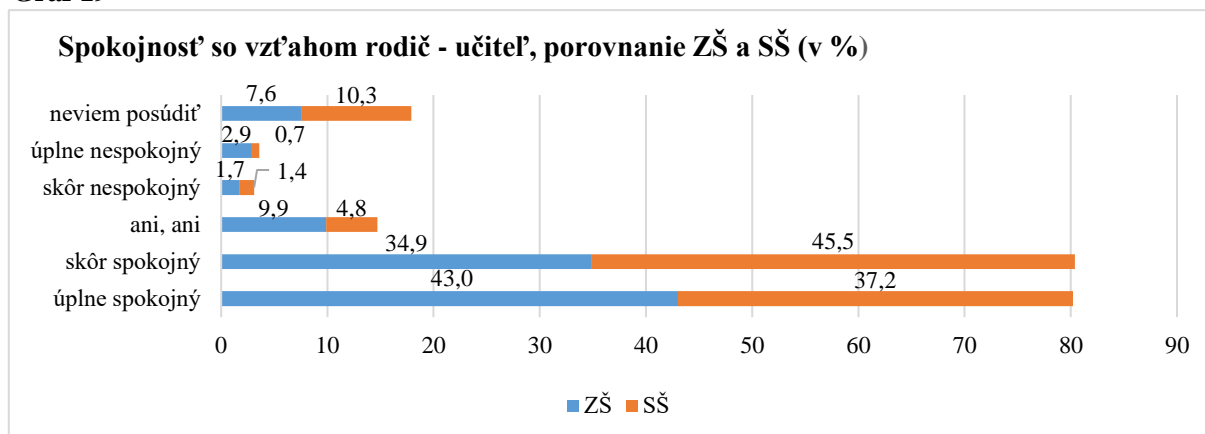
Graf 18

S týmto vzájomným vzťahom boli spokojnejšie ženy ako muži (ženy 84,3 %, muži 68,2 %), pričom až 44,7 % zo všetkých respondentiek vyjadrilo úplnú spokojnosť – u mužov to bolo 28,0 % všetkých respondentov. Ženy mali mierne vyšší podiel aj medzi nespokojnými a muži skôr nevedeli posúdiť spokojnosť alebo volili neutrálne hodnotenie. Výsledky opäť ukázali stúpajúcu tendenciu v otázke spokojnosti na základe vyššieho dosiahnutého vzdelania. Ambivalentný postoj prevažoval u rodičov s nižším dosiahnutým vzdelaním a taktiež vyšší podiel respondentov, ktorí nevedeli posúdiť spokojnosť, bol zistený pri nižšom stupni vzdelania.

Spokojnosť so vzťahom rodič – učiteľ bola zrejماً vo všetkých skupinách podľa veľkosti bydliska, pričom najvyššia miera spokojnosti bola u rodičov z miest do 50 000 obyvateľov a najnižšia miera (hoci s vyše 75 %) u rodičov z najväčších miest. Pozitívny je aj fakt, že miera nespokojnosti dosiahla pomerne nízke hodnoty a podiel nespokojných nedosiahol ani v jednej skupine viac ako 5,4 %. Spokojnosť nevedeli najviac posúdiť rodičia z miest do 10 000 obyvateľov (14,6 %) a neutrálna odpoveď bola v najvyššej miere označená rodičmi z miest nad 100 000 obyvateľov (13,5 %).

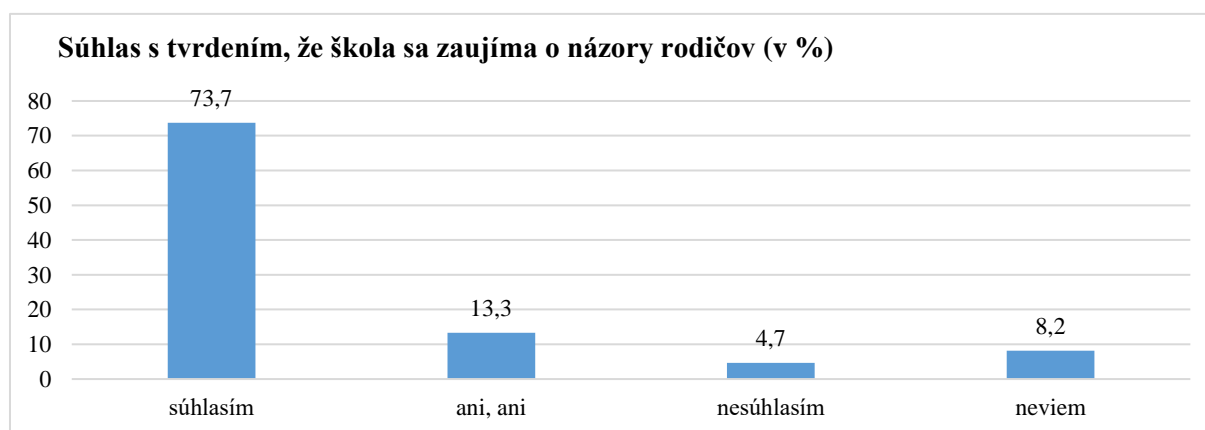
Výraznú spokojnosť priniesli aj výsledky podľa krajov. Pozornosť treba zamerať najmä na výsledok v Banskobystrickom kraji, kde všetci rodičia (24 respondentov) deklarovali spokojnosť, z toho 16 (66,7 %) dokonca úplnú spokojnosť. Veľmi priaznivý výsledok bol aj v Trenčianskom (92,8 %) a Žilinskom kraji (81,8 %). V ostatných krajoch uviedli spokojnosť v priemere dve tretiny rodičov. Nespokojnosť bola najvýraznejšia v Prešovskom kraji (8,2 %), ambivalentný postoj mali najmä rodičia v Košickom kraji (14,3 %) a neschopnosť posúdiť spokojnosť s týmto vzťahom uvádzali v najvyššej miere rodičia v Nitrianskom kraji (14,3 %). **Rozdiely v odpovediach** rodičov žiakov základných a stredných škôl zobrazuje *graf 19*.

Graf 19

Spokojnosť so vzťahom s učiteľmi dieťaťa vyjadrovali výraznejšie rodičia stredoškôľakov. Celkovo však zistenia dokumentujú spokojnosť oslovených rodičov žiakov **základných, aj stredných škôl** so vzťahmi v škole. Len 2,1 % rodičov starších žiakov a 4,6 % mladších žiakov prejavilo nespokojnosť, pričom takmer 3 % (2,9 %/5) rodičov žiakov základných škôl deklarovalo jednoznačnú nespokojnosť s týmto vzťahom. U stredoškôľakov to bol len jeden z rodičov. 9,9 % rodičov žiakov základných škôl a 4,8 % rodičov stredných škôl volilo nerozhodný postoj a cca 10 % prezentovalo nevedomosť v otázke.

S tvrdením, že **škola sa zaujíma o názory rodičov** respondenti – rodičia skôr súhlasia, ako nesúhlasia (mean 2,26), pričom výsledky sú negatívnejšie ako v roku 2018 (mean 2,17). Pri záujme o názory rodičov v konkrétnej oblasti ľudských práv bola miera súhlasu nižšia (rok 2018 mean 2,75, rok 2020 mean 2,71). Väčšina oslovených rodičov žiakov vyjadrila súhlas, v roku 2018 to boli tiež traja zo štyroch opýtaných, 13,3 % deklarovalo ambivalentný postoj a 4,7 %/15 rodičov s tvrdením nesúhlasilo (skôr nesúhlasilo 2,8 %, úplne nesúhlasilo 1,9 %). Stanovisko nevedelo zaujať 8,2 % rodičov.

Graf 20

Súhlasné stanovisko v oblasti ľudských práv prezentovali viac ženy ako muži, pričom miera súhlasu, že škola sa zaujíma o názory rodičov v tejto oblasti je výrazne nižšia ako pri výroku súhlasu záujmu, kde nie je konkretizovaná oblasť. Muži boli skôr tí, ktorí volili nesúhlas, resp. nerozhodný postoj. Približne každý piaty muž – otec nevedel k skúmanému výroku zaujať stanovisko. Súhlasili najmä rodičia s vyšším vzdelaním,

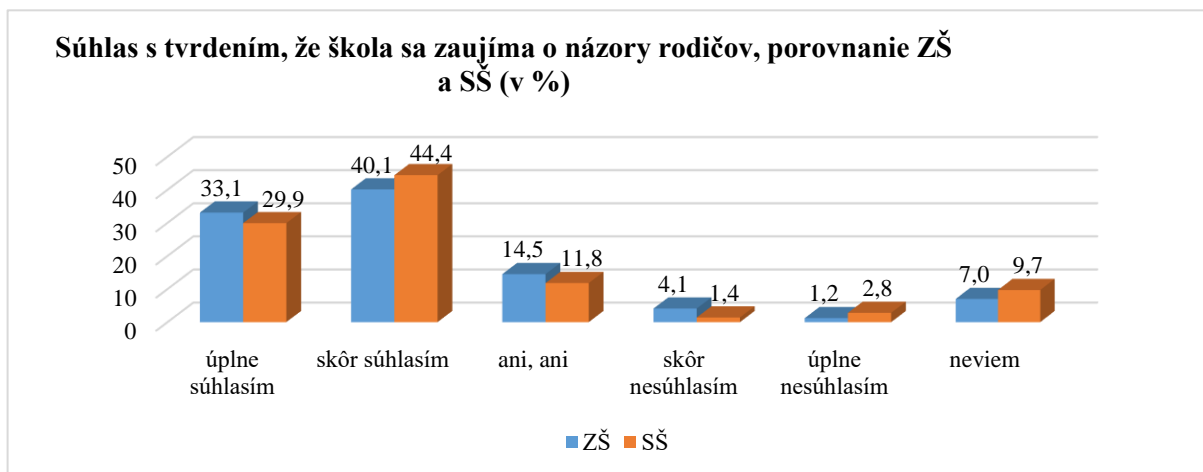
rodičia so základným vzdelaním deklarovali najviac nesúhlas, ambivalentný postoj ako aj neschopnosť posúdiť mieru súhlasu. Záujem o názory rodičov zo strany školy z oblasti ľudských práv potvrdili vo vyššej miere rodičia dievčat a rodičia žiakov základných škôl, najmä siedmakov a ôsmakov. Najviac nesúhlasili s daným tvrdením rodičia tretiakov v stredných školách, ktorí taktiež v najvyššej miere volili neutrálnu odpoveď, teda ani súhlasím, ani nesúhlasím.

Podľa veľkosti bydliska to boli rodičia z najmenších obcí a z najväčších miest, ktorí sa prezentovali najvyšším podielom rodičov so súhlasným stanoviskom. Miera nesúhlasu sa pohybovala v hodnotách od 4,3 % do 13,5 %, vyššie hodnoty boli zistené najmä vo väčších mestách do a nad 100 000 obyvateľov.

Podľa kraja neboli zistené signifikantné rozdiely a vo väčšine krajov sa miera súhlasu pohybovala na úrovni 60 %. Najvyšší podiel rodičov vyjadrujúcich súhlas je v Trenčianskom kraji a najnižší podiel v Prešovskom kraji. Na druhej strane, najvyšší podiel nesúhlasu bol zaznamenaný v Bratislavskom a najnižší v Trnavskom kraji. Najväčší problém posúdiť či sú alebo nie sú spokojní so záujmom školy o názory rodičov v oblasti ľudských práv, mali rodičia v Žilinskom kraji, kde ako v jedinom kraji bol podiel takýchto rodičov viac ako päťinový.

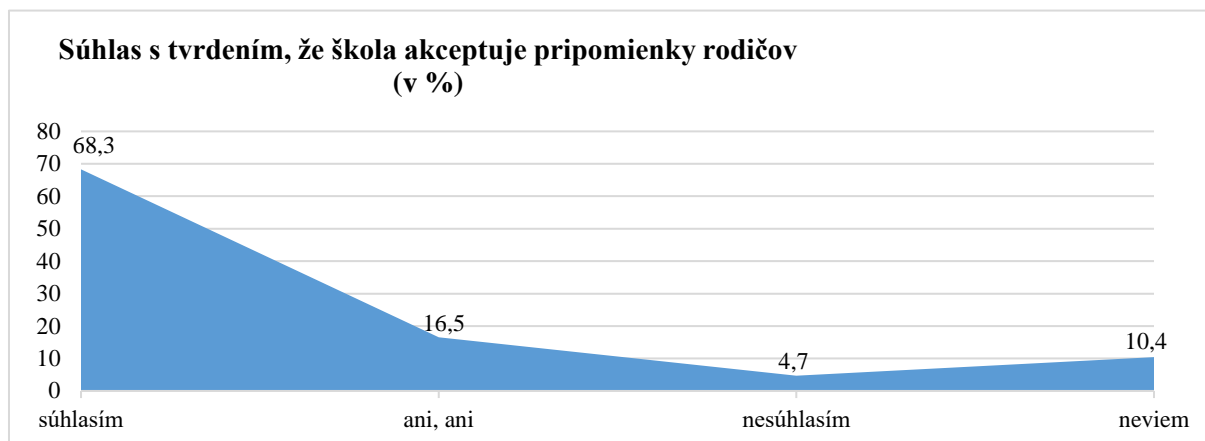
Porovnaním údajov za obidva súbory, rodičov žiakov základných škôl a žiakov stredných škôl neboli zistené markantné rozdiely. Súhlas s tvrdením o záujme školy o názory rodičov žiakov prezentovali v podobnej miere obe skupiny, takmer tri štvrtiny respondentov. Rodičia žiakov základných škôl deklarovali vo vyššej miere nesúhlas s výrokom a podobne aj nerozhodný postoj. Rodičia stredoškôľakov vo vyššom percente na otázku nevedeli alebo nechceli odpovedať. Podrobné údaje zobrazuje *graf 21*.

Graf 21

S výrokom o **akceptácii pripomienok rodičov zo strany školy** rodičia žiakov základných a stredných škôl prevažne súhlasia, nesúhlasí takmer 5 % rodičov a viac ako 10 % výrok nevedelo, alebo nechcelo posúdiť. Nerozhodný postoj k problému zaujalo 16,5 % oslovených. Pri akceptácii pripomienok v oblasti ľudských práv je miera súhlasu nižšia, ale k výroku sa priklonilo aj tak vyše 60 % respondentov (61,1 %). V tejto oblasti s výrokom nesúhlasilo 2,8 % rodičov a ambivalentnú odpoveď volilo 15,8 % rodičov. Päťina respondentov (20,3 %) nevedela posúdiť, či s výrokom súhlasia alebo nesúhlasia.

Graf 22

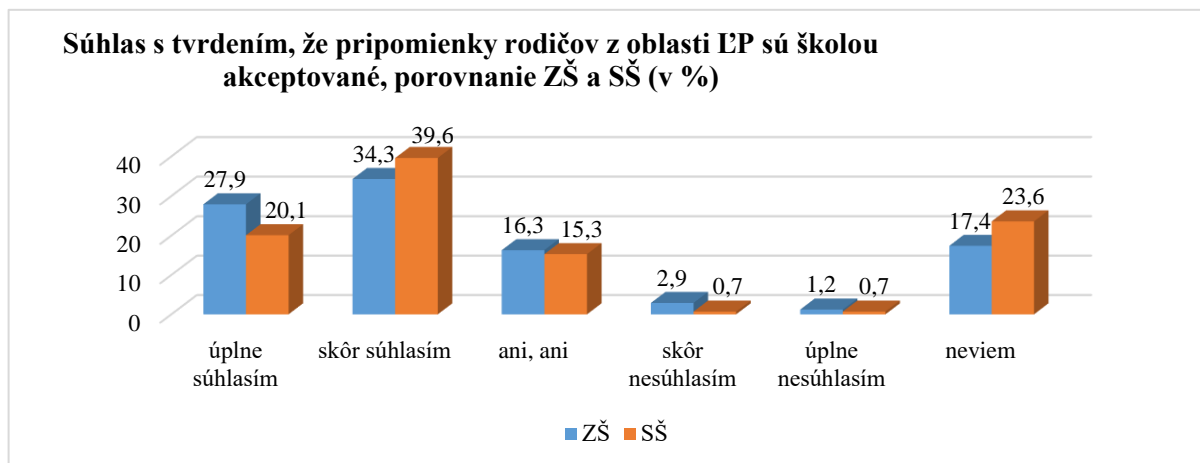
Výsledky porovnania miery súhlasu podľa pohlavia ukázali, že dve tretiny žien sa stotožňujú s daným výrokom v oblasti ľudských práv, zatiaľ čo u mužov to nie je ani polovica. Každý štvrtý muž volil skôr ambivalentný postoj, alebo nevedel posúdiť, či súhlasí alebo nesúhlasí, že jeho pripomienky sú v škole svojho dieťaťa akceptované. Zaujímavosťou je, že ani jeden muž – otec nevyjadril nesúhlas.

Značné rozdiely boli zistené aj pri komparácii vo vzťahu k stupňu dosiahnutého vzdelania, kde najvyšší podiel súhlasu mali rodičia s vysokoškolským vzdelaním a najnižší podiel rodičia so stredoškolským vzdelaním bez maturity. Tretina rodičov s neúplným stredoškolským vzdelaním nevedela posúdiť danú záležitosť, na druhej strane ani jeden rodič z tejto skupiny sa nepriklonil k nesúhlasu. Približne 60 % rodičov vo všetkých skupinách podľa ročníka ich dieťaťa deklarovalo súhlas s výrokom okrem rodičov siedmakov v základných školách, kde bol podiel súhlasu o niekoľko percentuálnych bodov vyšší. Približne rovnaké výsledky dosiahli tieto skupiny aj pri miere nesúhlasu, kde rodičia stredoškolákov z prvých dvoch ročníkov dokonca neoznačili vôbec nesúhlas a v ostatných ročníkoch sa podiel pohyboval od 3,2 % do 5,1 %. Možno teda konštatovať, že nesúhlas prezentovali (aj keď v malej miere) najmä rodičia žiakov základných škôl. Rodičia žijúci v najmenších obciach vyjadrili najvyššiu mieru súhlasu, no taktiež mali najvyšší podiel aj medzi tými, ktorí nesúhlasili. Ambivalentný postoj najviac vystihoval rodičov z miest do 100 000 obyvateľov a problém posúdiť súhlas, prípadne nesúhlas mala štvrtina rodičov z miest do 50 000 obyvateľov.

Podľa krajov najviac súhlasili s akceptáciou ich pripomienok v oblasti ľudských práv v Banskobystrickom, Prešovskom a Trnavskom kraji, najvyššia miera nesúhlasu bola zaznamenaná v Žilinskom, Prešovskom a Bratislavskom kraji. Až tretina rodičov v Žilinskom a Košickom kraji odpovedala, že to nevedia posúdiť, pričom v Bratislavskom, Trenčianskom a Nitrianskom kraji mala táto odpoveď relatívne vysoký podiel s viac ako pätinou respondentov.

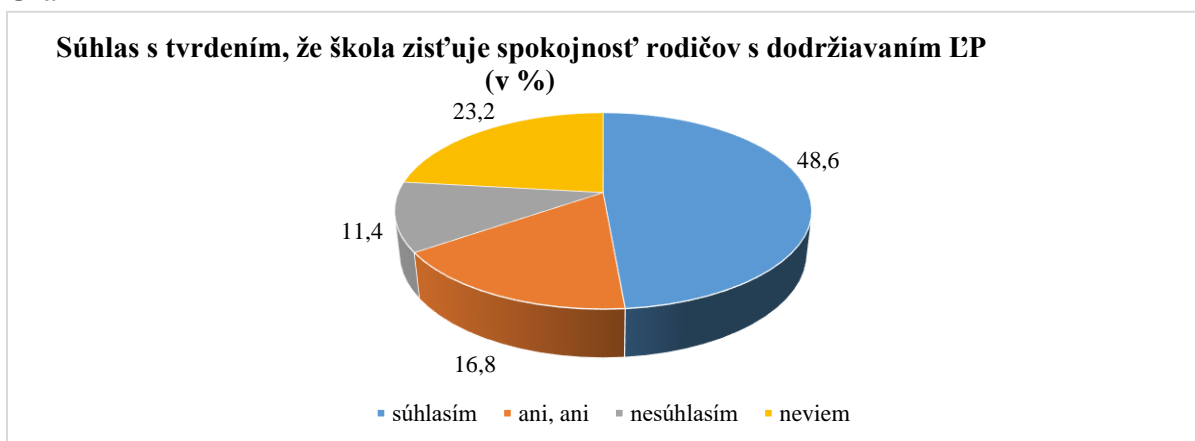
Rozdiely sa prejavili aj vo vzťahu k typu navštevovanej školy. Hoci súhlas dominuje v oboch súboroch, rodičia žiakov základných škôl viac vyjadrovali ako súhlasné, tak aj nesúhlasné stanovisko, zatiaľ čo rodičia stredoškolákov vo vyššom percente volili odpoveď neviem. Nerozhodnú odpoveď deklarovali vo vyššej miere opäť rodičia detí v základných školách.

Graf 23

Vo výskume nás zaujímal aj názor rodičov žiakov na to, či škola zisťuje spokojnosť rodičov s dodržiavaním ľudských práv a či ju aj vyhodnocuje. Možno konštatovať, že s tvrdením o **zisťovaní spokojnosti rodičov s dodržiavaním ľudských práv školou** rodičia žiakov základných a stredných škôl skôr súhlasia ako nesúhlasia, pričom nesúhlasné stanovisko je pomerne vysoké a v prípade jednoznačného nesúhlasu dosahuje až hodnotu 5,4 %/17 rodičov. Priemer odpovedí respondentov dosahuje druhú najvyššiu hodnotu (mean 3,18) a približuje sa tak k negatívnemu postoj k tvrdeniu. Vyššiu mieru nesúhlasu vyjadrovali rodičia žiakov už len pri vyhodnocovaní spokojnosti rodičov s dodržiavaním ľudských práv v škole (mean 3,56). Viac ako pätina sa k výroku nevedela vyjadriť. Údaje zobrazuje *graf 24*.

Graf 24

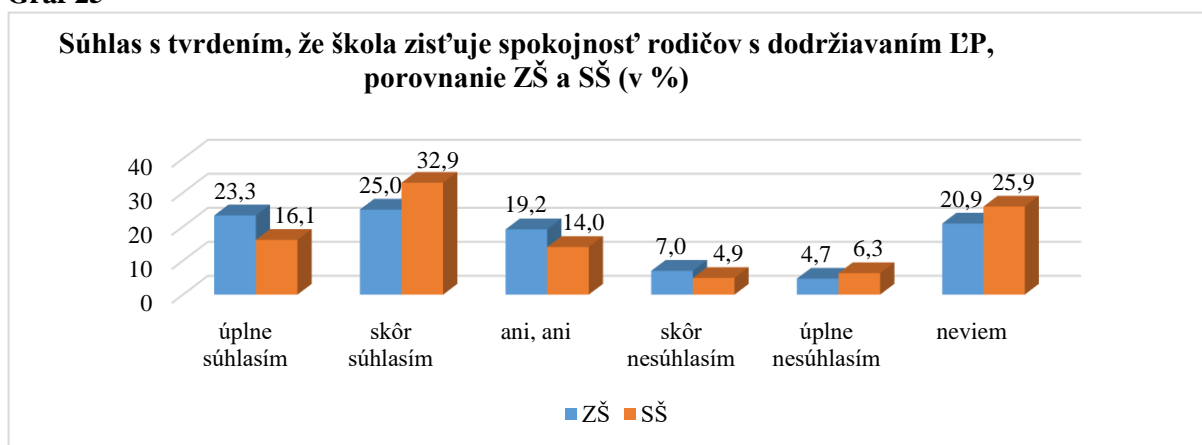

Podobne ako pri predchádzajúcich výrokoch, aj s týmto vo väčšej miere súhlasia viac ženy ako muži, zatiaľ čo muži volia skôr ambivalentný postoj, alebo nevedia posúdiť mieru súhlasu. Takmer 13 % žien a 7,4 % mužov uviedli, že škola nezisťuje spokojnosť rodičov, a teda s výrokom nesúhlasili. Zisťovanú spokojnosť s dodržiavaním ľudských práv potvrdili najmä rodičia s úplným stredoškolským a základným vzdelaním. V prípade rodičov s vysokoškolským a stredoškolským vzdelaním bez maturity to nebola ani polovica respondentov. Absentujúce zisťovanie uvádzali predovšetkým rodičia s vysokoškolským a úplným stredoškolským vzdelaním. Výsledky ukázali

vysoký podiel tých rodičov, ktorí sa nevedeli vyjadriť, resp. to nevedeli posúdiť. V priemere každý druhý rodič vo všetkých skupinách podľa veľkosti bydliska potvrdil, že takéto zisťovanie sa v škole jeho dieťaťa uskutočňuje, jedinou výnimkou sú rodičia z najväčších miest, kde podiel respondentov s touto odpoveďou nedosiahol ani 38 %. Rodičia z tejto skupiny mali najmarkantnejší podiel respondentov s ambivalentnou odpoveďou (27,0 %) a približne každý desiaty rodič vo všetkých skupinách s týmto výrokom nesúhlasil.

Štatisticky významné rozdiely boli zistené pri porovnaní podľa krajov. Zatiaľ čo v Banskobystrickom a Trnavskom kraji skutočnosť potvrdilo viac ako 60 %, v Bratislavskom a Trenčianskom kraji to bola len tretina respondentov. Markantné rozdiely medzi kraji sú badateľné aj pri nesúhlase. S výrokom nesúhlasí pätina rodičov v Žilinskom kraji, pričom v Košickom podiel rodičov s nesúhlasným stanoviskom je menej ako 4 %. Rodičia z Bratislavského kraja mali výrazne najvyšší podiel s ambivalentným postojom, túto odpoveď volila presne tretina rodičov z tohto kraja. **Rozdiely v odpovediach rodičov žiakov základných a stredných škôl** zobrazuje graf 25.

Graf 25

Možno konštatovať, že výsledky za obidva súbory sú veľmi podobné. Hoci s tvrdením o zisťovaní spokojnosti rodičov s dodržiavaním ľudských práv školou viac nesúhlasia rodičia žiakov základných škôl (ZŠ 11,7 %, SŠ 11,2 %) a viac súhlasia rodičia stredoškolákov (SŠ 49,0 %, ZŠ 48,3 %), rozdiely sú len malé. Mierne rozdiely možno vidieť v nerozhodnom postoji. Aj pri odpovedi neviem je rozdiel len pár percentuálnych bodov.

Celkovo z výsledkov analýzy vzájomnej interakcie rodičov a učiteľov v rôznych oblastiach spolupráce, postojov skúmaných rodičov k jednotlivým tvrdeniam vyplýva, že u rodičov žiakov základných a stredných škôl prevládajú pocity súhlasu vo všetkých tvrdeniach (s výnimkou oblasti zisťovania a vyhodnocovania spokojnosti rodičov s dodržiavaním ľudských práv v škole). Miera súhlasu oproti predchádzajúcemu zisťovaniu v roku 2018 sa mierne zvýšila v troch oblastiach – záujem o názory rodičov v oblasti ľudských práv (rok 2018 mean 2,75, rok 2020 mean 2,71), všeobecné akceptovanie pripomienok rodičov (rok 2018 mean 2,45, rok 2020 mean 2,43) a akceptovanie pripomienok rodičov v oblasti ľudských práv (rok 2018 mean 2,90, rok 2020 mean 2,79). Na druhej strane v dvoch oblastiach bol

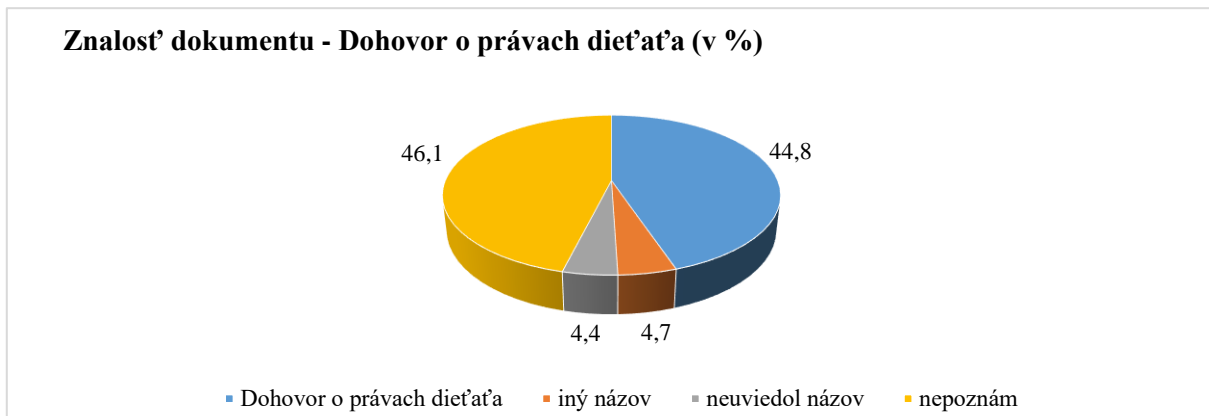
zaznamenaný mierny pokles súhlasu – všeobecný záujem o názory rodičov (*rok 2018* mean 2,17, *rok 2020* mean 2,26) a zisťovanie spokojnosti s dodržiavaním ľudských práv v škole (*rok 2018* mean 3,16, *rok 2020* mean 3,18). Priemerná hodnota v oblasti vyhodnocovania zistenia spokojnosti rodičov s dodržiavaním ľudských práv v škole zostala konštantná ako pri roku 2018 (mean 3,56). Na záver analýzy miery súhlasu rodičov s výrokmi v sledovaných oblastiach možno konštatovať, že sú to rodičia žiakov základných škôl, ktorí vo vyššom zastúpení vyjadrovali súhlasné stanovisko a zároveň nesúhlas s predloženými výrokmi. Jediná oblasť, v ktorej rodičia stredoškôľakov prezentovali vyššiu mieru nesúhlasu bola oblasť vyhodnocovania zistenia spokojnosti s dodržiavaním ľudských práv v škole. Rodičia stredoškôľakov v porovnaní s rodičmi mladších žiakov mali tiež dominantnejšie zastúpenie vo všetkých oblastiach v odpovedí neviem posúdiť.

Právne vedomie

Znalosť dokumentov o právach dieťaťa

Zo súboru 319 oslovených rodičov žiakov základných a stredných škôl až takmer polovica priznala, že **nepozná základný dokument popisujúci práva dieťaťa**. Hoci výsledky nevyznievajú pozitívne, určitým pozitívom je skutočnosť, že percento je mierne nižšie ako pri zisťovaní v roku 2018 (*rok 2020*: 46,1 %, *rok 2018*: 46,9 %). **Znalosť dokumentu** deklarovalo 53,9 %, pričom 44,8 % uviedlo presný názov, 4,7 % iný názov dokumentu a 4,4 % označilo len odpoveď áno, poznám, bez konkretizácie.

Graf 26

Znalosť dokumentov popisujúcich práva dieťaťa je jednoznačnou doménou žien. Viac ako polovica žien a viac ako štvrtina mužov pozná presný názov základného dokumentu o právach dieťaťa (Dohovor o právach dieťaťa). Podľa dosiahnutého vzdelania rodičov možno konštatovať, že čím vyššie dosiahnuté vzdelanie, tým vyššia vedomosť o dokumentoch zaoberajúcich sa právami dieťaťa. Taktiež platí, že so zvyšujúcim sa stupňom vzdelania sa zvyšuje aj podiel rodičov, ktorí poznajú Dohovor o právach dieťaťa.

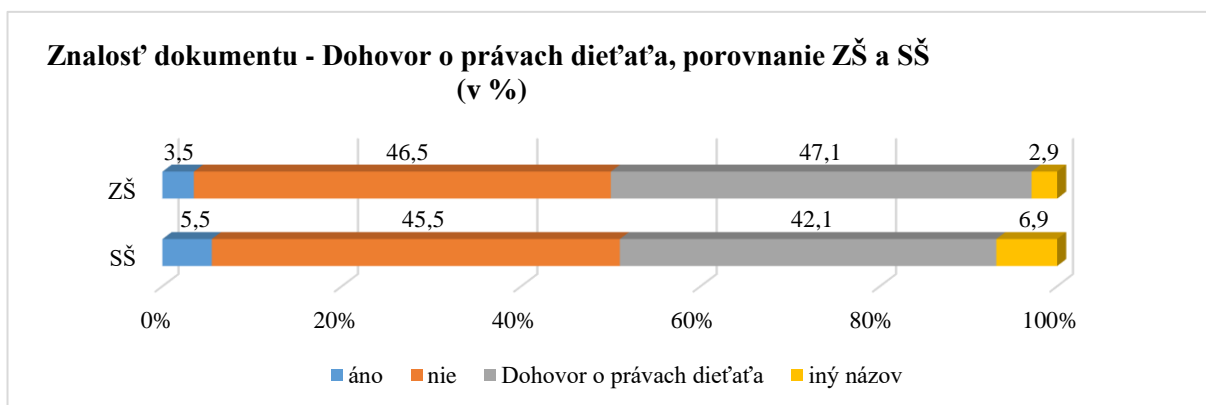
Pri komparácii podľa veľkosti bydliska preukazujú najvyššiu znalosť dokumentov rodičia z najväčších miest nad 100 000 obyvateľov. Pozitívne sa javí výsledok, že bez ohľadu na veľkosť bydliska v priemere takmer každý druhý rodič pozná Dohovor

o právach dieťaťa. So znalosťou dokumentov sú na tom najlepšie rodičia v Žilinskom, Banskobystrickom a Bratislavskom kraji a naopak, najhoršie vedomosti z tejto oblasti preukázali rodičia z Trnavského, Košického a Trenčianskeho kraja (BA 63,3 %, TT 39,5 %, TN 59,0 %, NR 59,2 %, ZA 78,1 %, BB 70,8 %, PO 52,8 %, KE 42,9 %). Konkrétny názov základného dokumentu o právach dieťaťa vedeli uviesť najmä rodičia v Banskobystrickom kraji a najmenej rodičia v Košickom kraji (BA 50,0 %, TT 32,6 %, TN 41,0 %, NR 40,8 %, ZA 59,4 %, BB 62,5 %, PO 47,2 %, KE 32,1 %).

Na základe porovnania odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl sa zistilo, že celkovo dokumenty o právach dieťaťa poznajú o niečo viac rodičia stredoškôľakov, pričom presný názov *Dohovor o právach dieťaťa* uviedli vo vyššej miere rodičia žiakov základných škôl ako stredoškôľakov. Rodičia stredoškôľakov vo vyššom percente kladnú odpoveď nekonkretizovali a taktiež častejšie uvádzali iný dokument súvisiaci s ľudskými právami.

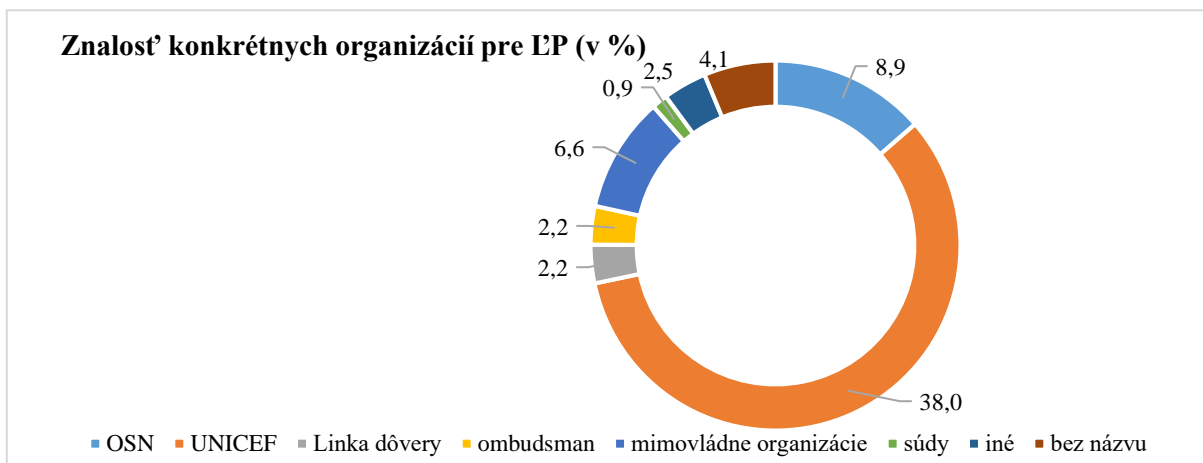
Graf 27

Znalosť organizácií venujúcich sa problematike práv dieťaťa

Súčasne s vedomosťami dokumentu, ktorý pojednáva o právach dieťaťa (Dohovor o právach dieťaťa) sme vo výskume sledovali aj znalosti organizácií pre ľudské práva. Organizácie, ktoré sa venujú problematike práv dieťaťa pozná, a teda vedela ich konkretizovať viac ako polovica rodičov žiakov (54,1 %), čo je pokles oproti predchádzajúcemu zisťovaniu z roku 2018 (*rok 200:* 9 56,9 %, *rok 2012:* 43,0 %, *rok 2014:* 42,0 %, *rok 2018:* 71,7 %, *rok 2020:* 54,1 %). Takmer 46 % (45,9 %) rodičov však organizácie pre práva dieťaťa nepozná. Zo súboru 319 respondentov, rodičov žiakov základných a stredných škôl, ktorí uviedli, že poznajú organizácie pre práva dieťaťa najčastejšie uvádzali **UNICEF** (38,0 %) a **OSN** (8,9 %). **Mimovládne organizácie** označilo 6,6 % opýtaných, **ombudsmana** a **linku dôvery** označilo zhodne 2,2 % respondentov. Najmenej často rodičia definovali **súdy** (0,9 %). 2,5 % uviedlo „iné“ – **konkrétne osoby, organizácie** zo svojho okolia a 4,1 % síce potvrdilo, že takéto organizácie pozná, ale **neuviedlo ich konkrétny názov**.

Graf 28

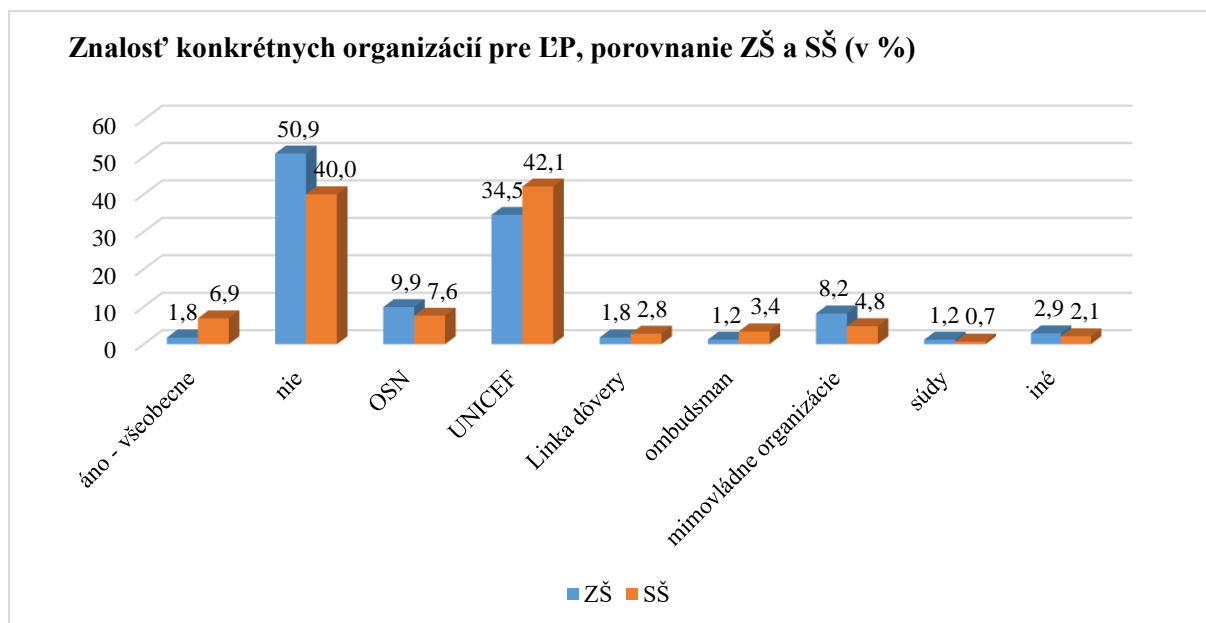
Organizácie pre ľudské práva sú známe viac ženám ako mužom. Až takmer dve tretiny mužov uviedli neznalosť akýchkoľvek organizácií. Ženy častejšie poznali UNICEF, OSN a mimovládne organizácie. Muži uvádzali viac ako ženy ombudsmana, linku dôvery a súdy. Ako pri dokumentoch, tak aj pri organizáciách sú najviac oboznámení so znalosťou konkrétnych organizácií rodičia s vyšším vzdelaním. Najvyšší podiel medzi tými, ktorí nepoznajú žiadne organizácie pre ľudské práva mali však rodičia so stredoškolským vzdelaním bez maturity. Rodičia so základným vzdelaním poznali v najvyššej miere súdy (13,3%), pri ostatných skupinách najznámejšou organizáciou bol Unicef.

Podľa veľkosti bydliska nepozná žiadne organizácie tretina rodičov v mestách do 100 000 obyvateľov a vo veľkomestách, v ostatných bydliskách neznalosť reprezentuje takmer každý druhý rodič. Viditeľné rozdiely boli opäť zistené pri porovnaní podľa krajov. V Banskobystrickom, Žilinskom a Košickom kraji je znalosť organizácií najvyššia a najhoršie sú na tom rodičia v Trenčianskom, Nitrianskom a Trnavskom kraji (odpoveď *nepoznám*: BA 36,7 %, TT 51,2 %, TN 59,0 %, NR 55,1 %, ZA 31,2 %, BB 29,2 %, PO 50,0 %, KE 33,3 %).

Porovnaním výsledkov za súbor rodičov žiakov základných škôl a za súbor rodičov žiakov stredných škôl sa zistilo, že v odpovediach na otázku mapujúcu znalosť organizácií, ktoré sa venujú právam dieťaťa existujú medzi týmito skupinami mierne rozdiely. Približne 45 % oslovených priznalo, že takéto organizácie nepoznajú, pričom u rodičov žiakov základných škôl to bol každý druhý a u rodičov stredoškôľakov to predstavovalo presne dve pätiny respondentov. Celkový súčet presahuje 100 % pre označenie aj viacerých možností. Najznámejšími organizáciami, ktoré sa venujú právam dieťaťa sú pre rodičov základných aj stredných škôl UNICEF (ZŠ 34,5 %, SŠ 42,1 %) a OSN (ZŠ 9,9 %, SŠ 7,6 %). Medzi organizácie, ktoré častejšie uviedli rodičia žiakov základných škôl patria mimovládne organizácie, iné organizácie alebo osoby a súdy, u rodičov stredoškôľakov je to ombudsman a linka dôvery.

Graf 29

Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100 % pre možnosť uviesť viac odpovedí.

Na záver sme vo vzťahu k respondentom, rodičom žiakov základných a stredných škôl sledovali, **čo by chceli zmeniť vo vzájomnom vzťahu rodičov žiakov a školy**. Na otázku odpovedalo 50,8% rodičov, ktorí konkretizovali aj požiadavky, prípadne hodnotili vzájomný vzťah rodiny a školy dieťaťa. Necelých 45 % (44,1%) neodpovedalo a 5,1 % uviedlo neviem. Napriek spokojnosti u väčšiny rodičov so vzájomným vzťahom rodič a škola a jeho pozitívnom hodnotení sa rodičia vo svojich výpovediach podelili a uviedli aj niekoľko návrhov, čo by sa v tomto vzťahu malo zmeniť, aby bol lepší. Tieto návrhy by sa dali zhrnúť takto:

- otvorenejšia komunikácia a väčšia informovanosť o dianí, aktivitách a problémoch v škole;
- mimo rodičovských združení robiť besedy, neformálne stretnutia, diskusie;
- lepší prístup k žiakom (demokratickejší), vypočuť si a rešpektovať ich názory;
- menej byrokracie a formalizmu v škole;
- snaha o vzájomné porozumenie a záujem o spoluprácu;
- robiť prieskum medzi rodičmi a viac zapájať rodičov do diania v škole;
- zapojiť tému tolerancie, extrémizmu a pod. počas výletov, teambuildingov mimo školy (v neformálnom prostredí);
- venovať sa viac šikanovaniu a spoločne riešiť problémy do hĺbky.

HLAVNÉ ZISTENIA

- V oblasti **informovania dieťaťa o existencii práv dieťaťa** sa ukázalo, že takmer dve tretiny rodičov viedli so svojim dieťaťom rozhovory o ľudských právach a právach dieťaťa. Oproti ostatnému zisťovaniu bol registrovaný mierny pokles, ale pozitívne je, že mierne klesol aj podiel rodičov, ktorí rozhovory nevedú, bola to takmer pätina z nich. O pár percentuálnych bodov sa zvýšil podiel rodičov, ktorí nechceli/nevedeli odpovedať – takmer pätina respondentov.

Ženy – matky sa rozprávajú so svojím dieťaťom častejšie o ľudských právach ako muži – otcovia, rozdiel medzi skupinami je výrazný – u žien sú to takmer tri štvrtiny, u mužov ani nie polovica. V porovnaní s výskumom z roku 2018 môžeme sledovať u mužov zreteľný pokles (o vyše 15 %), u žien mierny nárast. Rozhovory častejšie priznávali predovšetkým rodičia s vyšším vzdelaním, v najvyššej miere vysokoškolsky vzdelaní. Preto možno konštatovať, že čím vyššie dosiahnuté vzdelanie, tým je vyšší podiel rodičov zaoberajúcich sa problematikou ľudských práv. Porovnanie rodičov podľa toho, aký typ školy navštevuje ich dieťa neprinieslo veľké rozdiely, v najvyššej miere sa však vedú rozhovory u rodičov detí zo stredných odborných škôl a najmenej u rodičov detí gymnazistov. Častejšie objasňujú a spomínajú ľudské práva rodičia z veľkých miest a veľkomiest a podľa kraja sú to najmä rodičia z Banskobystrického kraja (takmer 80 %) a najmenej rodičia z Trenčianskeho kraja (56,4 %).

- **Dôvody informovania**, ktoré viedli rodičov k rozprávaniu sa s dieťaťom o existencii práv dieťaťa sú rôzne, najčastejšie je to však informovanosť/právo vedieť o svojich právach. Ďalšími dôvodmi rozhovorov sú: informácie ako súčasť výchovy v rodine, doba/prostredie, informácie zo školy, problémy v škole a informácie z médií. S menším percentuálnym podielom sa objavili dôvody aj otázky dieťaťa, problémy v správaní a potreba, aby sa dieťa vedelo brániť.

Porovnanie medzi rodičmi detí zo základných a stredných škôl ukázalo, že poradie dôvodov podľa frekvencie je takmer totožné. V oboch skupinách boli najfrekventovanejšie dôvody právo vedieť o svojich právach a informácie ako súčasť výchovy. Zatiaľ čo rodičia detí zo základných škôl vo vyššej miere ako dôvody uvádzali problémy v správaní, potrebu vedieť sa brániť, informácie ako súčasť výchovy a doba/prostredie, pri rodičoch stredoškolákov to boli predovšetkým otázky dieťaťa, informácie zo školy, problémy v škole, informácie z médií a potreba vedieť o svojich právach.

- Medzi najfrekventovanejšie **druhy informácií z oblasti ľudských práv**, ktoré poskytl rodičia deťom patria právo na vzdelanie, právo na slobodu prejavu (sloboda náboženstva a prístup k informáciám), všetky všeobecné informácie o ľudských právach a právach dieťaťa a právo na výchovu a rodinný život. Ďalšie informácie z oblasti ľudských práv, ktoré poskytuje menej ako desatina rodičov sú: právo na zdravie, zdravotnú starostlivosť, právo na život, lásku, právo na bezpečie, ochranu, právo na uznanie identity, samostatnosti, dôstojnosti a právo na voľný čas a kamarátov. Takmer 8 % rodičov neposkytlo dieťaťu žiadne informácie z predmetnej oblasti.

Porovnanie odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl ukázalo, že v prípade rodičov žiakov základných škôl najfrekventovanejšou poskytnutou informáciou je právo na slobodu prejavu a následne právo na vzdelanie, v prípade rodičov stredoškolákov je poradie opačné, najskôr právo na vzdelanie a potom právo na slobodu prejavu. V oboch skupinách rodičov nasledovali všeobecne informácie o ľudských právach a právach dieťaťa a právo na výchovu a rodinný život. Častejšie informujú rodičia žiakov základných škôl o práve na bezpečie, ochranu, rodičia stredoškolákov zase poskytujú informácie o práve na zdravie, zdravotnú starostlivosť a práve na život a lásku. Zaujímavosťou je, že ani jeden rodič žiakov základných škôl nedeklaroval poskytnutie informácií o práve na voľný čas, kamarátov a ani jeden rodič stredoškolákov neposkytol informácie z oblasti práva na uznanie identity, samostatnosti, dôstojnosti.

- **Spoluprácu rodiny a školy v oblasti porušovania ľudských práv** by privítal takmer každý druhý rodič, pričom záujem oproti roku 2018 mierne klesol. Na druhej strane až štvrtina rodičov potvrdila, že spolupráca v tejto oblasti už existuje. Menej ako 5 % respondentov nemá záujem o spoluprácu a viac ako štvrtina sa k otázke nechcela alebo nevedela vyjadriť.

Záujem o spoluprácu uvádzali viac rodičia žiakov, ktorí pripustili porušenie práv dieťaťa v škole a tí, ktorí sa nestretli s porušením práv svojho dieťaťa vo vyššej miere uvádzali, že spolupráca už existuje. Záujem prezentovali najmä rodičia nespokojní s dodržiavaním ľudských práv v škole. Každý desiaty rodič s ambivalentným postojom k spokojnosti v tejto oblasti neprejavil záujem o spoluprácu. Signifikantné rozdiely sa potvrdili aj vo vzťahu k úrovni vedomostí z predmetnej oblasti. Výsledky dokumentujú, že opýtaní s poznatkami o právnom dokumente popisujúcom práva dieťaťa (Dohovor o právach dieťaťa) v najvyššom percente poukazujú na už existujúcu spoluprácu a najvyššia miera nezáujmu bola zistená u rodičov, ktorí prezentovali nevedomosť dokumentu.

Rodičia stredoškolákov viac prejavujú záujem o vzájomnú spoluprácu rodiny a školy pri riešení porušenia ľudských práv a taktiež viac deklarujú už existujúcu spoluprácu v tejto oblasti medzi nimi a školou. Rodičia detí v základných školách vo vyššej miere prezentujú nezáujem o spoluprácu, pričom percentuálny podiel je triapolkrát vyšší ako u rodičov stredoškolákov.

Porovnaním výsledkov za všetky sledované roky sa potvrdil klesajúci trend podielu rodičov odmietajúcich spoluprácu v oblasti porušovania ľudských práv, ako aj klesajúca tendencia (s výnimkou v roku 2014) podielu rodičov, ktorí nechceli alebo nevedeli odpovedať. Potešujúci je aj nárast respondentov, ktorí uviedli, že spolupráca už existuje a tento podiel je druhý najvyšší za všetky sledované roky. Druhý najvyšší podiel za sledované roky bol aj pri záujme rodičov o spoluprácu, ale to nereprezentuje ani polovicu respondentov. Preto je nevyhnutné, aby podiel rodičov s touto odpoveďou, resp. v lepšom prípade podiel rodičov deklarujúcich existujúcu spoluprácu bol vyšší. V tom môže pomôcť lepšia informovanosť rodičov zo strany školy.

- **Záujem o vzájomnú spoluprácu rodičov a školy v oblasti vzdelávania k ľudským právam** prejavila viac ako polovica rodičov, čo predstavuje vyšší záujem v porovnaní s predchádzajúcou spoluprácou v oblasti porušovania ľudských práv. Ak ostaneme pri porovnávaní týchto dvoch typov spoluprác, resp. oblastí, tak v prípade oblasti vzdelávania k ľudským právam bol nižší podiel rodičov deklarujúcich existujúcu spoluprácu – potvrdila to pätina všetkých rodičov. Pätina z celého súboru respondentov taktiež nevedela/nechcela odpovedať na otázku. Nezáujem o spoluprácu prezentovalo takmer 6 % rodičov.

Záujem o spoluprácu v tejto oblasti prejavili najmä rodičia, ktorí sa priklonili skôr k nespokojnosti s dodržiavaním ľudských práv v škole. Pritom dvaja rodičia deklarujúci záujem o spoluprácu so školou pri vzdelávaní v problematike ľudských práv prezentovali jednoznačnú nespokojnosť s dodržiavaním ľudských práv v škole, ktorú navštevuje ich dieťa. Výrazný záujem o spoluprácu označili opäť skôr nespokojní rodičia s riešením porušenia práv a so vzdelávaním k ľudským právam v škole. V oboch prípadoch to bolo 100 % respondentov.

Zreteľná diferenciácia bola zistená pri výsledkoch podľa krajov. V Banskobystrickom kraji malo záujem o spoluprácu 73,9 % rodičov, v Trenčianskom len 38,5 % rodičov. Respondenti v Trenčianskom kraji, okrem nízkeho podielu záujmu, prezentovali aj najvyšší podiel rodičov, ktorí nevedeli/nechceli odpovedať (vyše tretina respondentov). Podľa existujúcej spolupráce dosiahol najvyšší podiel Žilinský (30,3 %) a najnižší podiel Banskobystrický kraj (13,0 %), kde je však pozitívny aspoň najvyšší záujem o spoluprácu. Porovnaním súborov rodičov žiakov základných a stredných škôl sa zistil vyšší záujem u rodičov žiakov základných škôl, aj keď s minimálnym rozdielom. Rodičia žiakov základných škôl viac ako dvojnásobne viac vyjadrovali taktiež nezáujem. Spolupráca v mierne vyššej miere v tejto oblasti funguje v stredných školách.

Analýza výsledkov s prihliadnutím na predošlé sledované roky ukázala, že zistený záujem o spoluprácu rodiny a školy v oblasti vzdelávania k ľudským právam je najvyšší. Potešujúci môže byť aj výsledok poklesu rodičov, ktorí sa chceli vyhnúť odpovedi a volili možnosť neviem. Podiel týchto respondentov je celkovo najnižší za všetky sledované roky, aj keď stále reprezentuje takmer pätinu z nich. Narástol podiel rodičov vyjadrujúcich existujúcu spoluprácu, ktorý je takmer päťtinový, ale ešte nedosahuje lepšie výsledky z rokov 2009 a 2012. Oproti roku 2018 klesol aj počet rodičov, ktorí nemajú záujem o spoluprácu, čo je tiež pozitívne. V prípade existujúcej spolupráce prebieha táto spolupráca najmä formou rôznych aktivít školy (bez konkretizácie), stretnutia v rámci triednických a vyučovacích hodín a taktiež stretnutia ZRPŠ. Spomenuté boli aj formy prostredníctvom spolupráce s odborníkmi preventívnych programov, charitatívnych zbierok ako aj výstav a športových podujatí.

- V oblasti **porušenia práv dieťaťa optikou rodičov** potvrdilo skúsenosť s porušením práv svojho dieťaťa 13,6 % rodičov, čo je hodnota podobnú, ale mierne nižšia oproti predchádzajúcemu zisťovaniu v roku 2018. Štvrtina rodičov nevedela k otázke zaujať stanovisko a zvyšných vyše 60 % rodičov odpovedalo jednoznačne, že k porušeniu práv ich dieťaťa neprišlo.

Podľa navštevovaného ročníka najviac skúsenosti s porušením práv uvádzali rodičia siedmakov v základných školách a prvákov v stredných školách. Pri komparácii podľa krajov bola najvyššia miera priznania porušenia práv vlastného dieťaťa v Trenčianskom kraji a v najmenšej miere v Banskobystrickom kraji. Až tretina rodičov v Bratislavskom kraji si na porušenie práv nevedela spomenúť. Avšak celkovo aj v ostatných krajoch podiel rodičov s touto odpoveďou bol relatívne vysoký od 20,5 % do 28,6 %, čo rozhodne nie je dobré, pretože rodičia by mali mať jasno v takejto vážnej a dôležitej záležitosti a viac sa o ňu zaujímať. Výborné výsledky pri premennej veľkosti bydliska dosiahli rodičia z miest do 100 000 obyvateľov, kde ani jeden rodič neuviedol porušenie práv svojho dieťaťa a až 85% sa vyjadrilo, že k porušeniu nedošlo. Naopak, v mestách do 50 000 obyvateľov až pätina rodičov potvrdila porušenie práv a polovica vylúčila, že by ich dieťa tomuto problému v minulosti čelilo.

Porovnaním výsledkov za sledované roky sa potvrdil priaznivý trend v neustálom poklese rodičov deklarujúcich porušenie práv dieťaťa, no zároveň klesol aj podiel rodičov, ktorí jednoznačne odmietli porušenie práv svojho dieťaťa. Nerozhodní rodičia s odpoveďou neviem predstavovali takmer 26 %, čo je najvyšší podiel respondentov za všetky sledované roky. Je nesmierne dôležité, aby sa rodičia so svojim dieťaťom rozprávali na tému porušenia ľudských práv a zaujímali sa o to. Štvrtina rodičov, ktorí nevedia, či boli práva svojho dieťaťa porušené je rozhodne negatívny výsledok a je nevyhnutné, aby sa do budúcnosti tento podiel už nezvyšoval, práve naopak, aby klesal. Tu môže pomôcť lepšia komunikácia a spolupráca všetkých troch zúčastnených strán – školy, rodičov a samotných detí.

- **Oznamovateľom v prípade porušenia práv dieťaťa** v školskom prostredí bol najčastejšie triedny učiteľ a taktiež veľa rodičov ako oznamovateľa označilo aj samotné dieťa. Ďalšou frekventovanou odpoveďou bol riaditeľ školy. 4,2 % rodičov uviedlo, že o porušení práva nikto neinformoval a 72 % respondentov je presvedčených, že k porušeniu práv svojho dieťaťa v školskom prostredí nedošlo. Porovnaním odpovedí rodičov žiakov základných a stredných škôl bolo zistené, že zatiaľ čo v základných školách je najčastejším oznamovateľom porušenia práv samotný žiak, v stredných školách je to najčastejšie triedny učiteľ. Stanovisko, že porušenie nikto neoznámil vyjadrovali častejšie rodičia detí zo základných škôl.
- **Znalosť základného dokumentu** popisujúceho práva dieťaťa *Dohovor o právach dieťaťa* pozná a presný názov vedelo uviesť 44,8 % rodičov, čo je jednoznačný nárast oproti ostatnému zisťovaniu v roku 2018. Takmer 5 % rodičov uviedlo iný názov a 4,4 % uviedlo, že poznajú dokument, ale nekonkretizovali názov. Odpoveď nepoznám vybralo 46,1 % respondentov. V porovnaní so zisťovaním z roku 2018 tak evidujeme okrem zvýšenia podielu rodičov, ktorí poznajú presný názov tohto dokumentu aj pokles tých, u ktorých absentuje akákoľvek znalosť dokumentu alebo aspoň jeho približného názvu. Možno konštatovať zlepšenie situácie v znalostiach rodičov z problematiky ľudských práv.

V znalosti dokumentov popisujúcich práva dieťaťa sú výrazne rozdiely medzi ženami a mužmi. Jednoznačne lepšia situácia je u žien, keď až takmer dve tretiny respondentiek deklarovali vedomosť, u mužov to nebola ani tretina. Taktiež schopnosť uviesť presný názov základného dokumentu o právach dieťaťa dokázala polovica žien a len štvrtina mužov.

Markantné rozdiely boli zistené aj podľa dosiahnutého vzdelania rodičov. Ani jeden rodič so základným vzdelaním nevedel uviesť presný názov dokumentu, zatiaľ čo pri vysokoškolsky vzdelaných rodičoch to bolo až 64 % respondentov.

Výraznejšie rozdiely možno vidieť aj podľa krajov, kde sú so znalosťou dokumentov na tom najlepšie v Žilinskom a Banskobystrickom kraji (podiel nad 70 %) a jednoznačne najhoršie v Trnavskom a Košickom kraji (cca 40 %).

So všeobecným prehľadom o dokumentoch týkajúcich sa práv dieťaťa sú na tom lepšie rodičia stredoškôľakov, avšak presný názov *Dohovor o právach dieťaťa* vo vyššej miere prezentovali viac rodičia žiakov zo základných škôl. Rodičia stredoškôľakov viac ako dvojnásobne častejšie uvádzali iný názov.

- V otázke **znalosti organizácií, ktoré sa venujú problematike práv dieťaťa** sa zistilo, že viac ako polovica rodičov (54,1 %) vedela vymenovať niektoré ľudskoprávne organizácie a v porovnaní s ostatným skúmaným rokom je to výrazný pokles, kedy znalosť organizácií prezentovalo takmer 72 % rodičov. Najznámejšou organizáciou je pre rodičov žiakov základných a stredných škôl jednoznačne UNICEF, označila ho viac ako tretina respondentov. Nasledovalo OSN, mimovládne organizácie, ombudsman a linka dôvery. Najmenej rodičia označovali súdy.

SÚHRN

Cieľom predkladanej analýzy vzdelávania a uplatňovania ľudských práv v školskom a rodinnom prostredí z pohľadu rodiča bolo analyzovať mieru participácie rodičov na výchove detí k ľudským právam a právam dieťaťa, zmapovať spoluprácu školy a rodiny na výchove k ľudským právam ako aj pri uplatňovaní ľudských práv a zároveň zistiť možné nedostatky v uplatňovaní práv dieťaťa.

Výsledky výskumu ukázali, že vo väčšine prípadov (takmer dve tretiny) rodičia komunikujú a ozrejmujú tému ľudských práv svojim deťom. Treba dodať, že informovanie dieťaťa o existencii práv je jednoznačnou doménou žien – matiek. Takisto výrazne častejšie vedú rozhovory o ľudských právach rodičia s vyšším vzdelaním, predovšetkým vysokoškolským. Napriek tomu, že mierne klesol podiel tých rodičov, ktorí tieto rozhovory nevedú, predstavuje to stále takmer pätinu z nich. Najfrekvencovanejšími dôvodmi týchto rozhovorov sú informovanosť dieťaťa/právo vedieť o svojich právach, informácie ako súčasť výchovy a doba, resp. prostredie. Rodičia poskytujú deťom informácie najmä z oblasti práva na vzdelanie, práva na slobodu prejavu ako aj všeobecné informácie o ľudských právach.

V oblasti porušovania ľudských práv by vzájomnú spoluprácu rodiny a školy privítal takmer každý druhý rodič, pričom podiel oproti ostatnému zisťovaniu mierne klesol, avšak veľmi pozitívne je zistenie, že vzrástol podiel tých, ktorí deklarujú, že takáto spolupráca už existuje. Podobná situácia je aj pri záujme o spoluprácu v oblasti vzdelávania k ľudským právam, kde je percentuálny podiel vyšší, avšak podiel rodičov potvrdzujúcich existenciu tejto spolupráce nižší. Podľa kraja spolupráca v spomínanej oblasti funguje najviac v Žilinskom kraji a najmenej v Banskobystrickom kraji, kde je však, na druhej strane, najvyšší záujem.

Podobne ako pri výskume z roku 2018 aj teraz takmer 14 % rodičov uviedlo, že práva ich dieťaťa boli porušené. Ide najmä o žiakov 7. ročníka základnej školy a 1. ročníka strednej školy a podľa krajov najmä žiaci v Trenčianskom kraji. Zo všetkých skúmaných rokov bol zaznamenaný najvyšší podiel tých rodičov, ktorí nevedeli na otázku odpovedať. Pretože ale ide o vážnu a veľmi dôležitú tému, je nevyhnutné, aby sa tento podiel znížil a pomôcť tu môže lepšia vzájomná komunikácia medzi rodičmi, deťmi, ale aj školou. Podľa predpokladov, porušenie práv rodičom oznamuje najviac triedny učiteľ a samotné dieťa.

Základný dokument popisujúci práva dieťaťa pozná takmer každý druhý rodič, čo je výrazný nárast oproti ostatnému zisťovaniu. Ako pri rozhovoroch o ľudských právach, tak aj tu sú významné rozdiely medzi mužmi a ženami. Opäť sú to ženy – matky, ktoré preukázali väčšiu znalosť, *Dohovor o právach dieťaťa* pozná každá druhá žena a len štvrtina mužov. Je to tiež doména rodičov s vyšším vzdelaním a rodičov zo Žilinského a Banskobystrického kraja. Väčšina rodičov pozná organizácie, ktoré sa venujú problematike práv dieťaťa, avšak oproti roku 2018 je v podiele týchto rodičov zaznamenaný výrazný pokles. Tými najznámejšími sú UNICEF, OSN a mimovládne organizácie bez konkretizácie.

LITERATÚRA

BAGALOVÁ, L. – GOGOLOVÁ, D.: Ľudské práva a zručnosti potrebné na ich uplatnenie. Bratislava: ŠPÚ 2007, ISBN 978-80-89225-26-2

ČAČOVÁ, Z. – LENČO, P.: Ľudské práva vo výchove a vzdelávaní, aktuálny stav, výzvy a inšpirácie. Bratislava: NOS 2016, ISBN 978-82-89571-12-3

HAVLÍK, R. – KOŤA, J.: Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál 2002, ISBN 80-7178-635-7

RUNA, T.: Vzdelávanie a rešpektovanie ľudských práv v názoroch rodičov žiakov základných a stredných škôl (Záverečná správa z výskumu). Bratislava: CVTI SR 2021, 52 s.

Ročenka o deťoch a mládeži v SR za rok 2017. Bratislava: CVTI SR 2018.

Názov: *Vzdelávanie a rešpektovanie ľudských práv v názoroch rodičov žiakov základných a stredných škôl*

Autor: *Mgr. Tomáš Runa*

Jazyková úprava: *Mgr. Gabriela Aichová*

Vydavateľ a tlač: *Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava*

Rok vydania: *2021*

Náklad: *200 ks*

ISBN 978-80-8240-019-2